

Eija Mäkelä

PERINTÄLAIN UUDISTUSTEN VAIKUTUKSET
KULUTTAJAPERINNÄSSÄ

Liiketalouden koulutusohjelma
2014

PERINTÄLAIN UUDISTUSTEN VAIKUTUKSET KULUTTAJAPERINNÄSSÄ

Mäkelä, Eija
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Toukokuu 2014
Ohjaaja: Lehtonen, Suvi
Sivumäärä: 73
Liitteitä: 0

Asiasanat: perintä, perintätoimisto, lainsäädäntö, saatava, velallinen

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kuluttajaperintään liittyvää lainsäädäntöä ja sen muutoksia. Työn keskeisenä tavoitteena oli tutkia 16.3.2013 voimaan tulleiden perintälain muutosten vaikutuksia kuluttajaperinnässä.

Työn alussa käsitellään perintätoimintaa, erilaisia saatavatyyppejä sekä vapaaehtoista ja oikeudellista perintää. Tämän jälkeen tarkastellaan sekä aiempaa että nyt voimassa olevaa perintälainsäädäntöä ja perintälakiin tulleita muutoksia, perintäkuluja ja hyvää perintätapaa. Lopussa käsitellään perintälakimuutoksen vaikutuksia eri osapuoliin ja arvioidaan lopputulosta.

Tässä työssä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Työ ei sisällä erillistä empiiristä osuutta. Työssä on hyödynnetty lähdemateriaalina perintään liittyvää lainsäädäntöä, alan kirjallisuutta, hallituksen esityksiä, sähköisiä lähteitä, opinnäytetöitä ja artikkeleita.

THE EFFECTS OF DEBT COLLECTION LAW REFORM ON CONSUMER DEBT COLLECTION

Mäkelä, Eija

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration

May 2014

Supervisor: Lehtonen, Suvi

Number of pages: 73

Appendices: 0

Keywords: debt collection, debt collection agency, legislation, debt, debtor

The aim of this thesis was to outline the law and legislation changes related to consumer debt collection. The key objective was to study legislation changes made to the Recovery Act on 16.3.2013, and their impact on consumer debt collection.

Firstly I will address the debt collection, different types of debt and voluntary and judicial recovery of debts. Both prior and current debt collection laws, the changes that have been made, debt collection expenses, and fair collection methods are then studied. Finally, how these legislation changes affect various parties involved in the debt collection process and the outcome, are reviewed and assessed.

A qualitative research method has been used throughout and no empirical contribution has been added. The source materials used include law and legislation on the debt collection and related literature. Published government guidelines and both paper and online articles and studies on the subject were also used widely.

SISÄLLYS

LYHENTEET	7
1 JOHDANTO.....	8
1.1 Opinnäytetyön aihe	8
1.2 Opinnäytetyön ongelma ja rajaukset.....	9
1.3 Tutkimusmenetelmä.....	9
2 PERINTÄTOIMINTA	10
2.1 Perintätoiminnan luvanvaraisuus	11
2.1.1 Toimilupahakemus	12
2.1.2 Toimiluvan voimassaolo ja valvonta	13
2.2 Perintätoiminnasta vastaava henkilö.....	13
2.3 Suomen Perimistöimistöjen Liito ry	14
3 SAATAVAT	15
3.1 Kuluttajasaatava.....	15
3.2 Yrityssaatavat.....	16
3.3 Suoraan ulosottokelpoinen saatava	16
3.4 Poikkeukselliset saatavat	17
4 VAPAAEHTOINEN JA OIKEUDELLINEN PERINTÄ	18
4.1 Perintätavan valinta.....	19
4.2 Perintäprosessi	19
4.3 Vapaaehtoinen perintä	22
4.3.1 Maksumuistutus	23
4.3.2 Maksuvaatimus.....	24
4.3.3 Maksusuunnitelma	26
4.4 Oikeudellinen perintä.....	26
4.4.1 Haastehakemus.....	27
4.4.2 Yksipuolinen tuomio	28
4.4.3 Maksuhäiriömerkintä	28
4.4.4 Oikeudellisen perinnän kustannukset.....	29
4.4.5 Ulosotto	30
4.5 Jälkiperintä.....	31
5 PERINTÄLAINSÄÄDÄNTÖ JA SEN UUDISTUKSET	32
5.1 Hyvä asianajotapa	32
5.2 Perintälaki	33
5.3 Vakiokorvaus maksun myöhästyessä	34
5.4 Perintälakiuudistuksen käsittely	34
5.5 Perintälain keskeiset muutokset.....	35

5.5.1	Vapaaehtoisen perinnän keskeyttäminen velallisen pyynnöstä	36
5.5.2	Velallinen kiistää saatavan	36
5.5.3	Vahingonkorvausvelvollisuus	38
5.6	Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n eriävä mielipide perintälakiuudistukseen	38
6	PERINTÄKULUT	39
6.1	Perintäkulujen enimmäismäärät	40
6.1.1	Maksuhuomautuskulut	41
6.1.2	Maksuvaatimuskulut	41
6.1.3	Maksusuunnitelmakulut	44
6.1.4	Eräpäivän siirto	44
6.2	Enimmäismäärien ylittäminen	45
6.3	Perintäkulujen kokonaiskuluvastuun seuranta	45
6.4	Perintätoimien aikarajat	46
6.5	Perintäkulujen korvausvelvollisuus	46
6.6	Kohtuuttomat perintäkulut	47
6.7	Suoritusten kohdentaminen	48
6.8	Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n kanta perintäkulujen alentamiseen	48
6.8.1	Vapaaehtoisen perinnän kustannukset	49
6.8.2	Maksumuistutukset	50
6.8.3	Maksuvaatimukset	50
6.8.4	Maksusuunnitelmakulut	51
7	HYVÄ PERINTÄTAPA	52
7.1	Ohje hyvästä perintätavasta	52
7.2	Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014	53
7.3	Hyvä perintätapa ja perintää ammattimaisesti harjoittavat	54
7.4	Vapaaehtoiset maksujärjestelyt ja hyvä perintätapa	55
7.5	Hyvän perintätavan vastainen toiminta	56
7.5.1	Vanhentunut saatava	57
7.5.2	Alaikäiseen kohdistuva perintä	57
7.6	Hyvän perintätavan vastaisen toiminnan seuraamukset	57
7.7	Velallisen oikeus tietoon perijästä ja perinnän tilanteesta	58
7.8	Maksuvelvollisuuden kiistäminen	58
7.9	Vahingonkorvaus	58
8	PERINTÄLAKIMUUTOKSEN VAIKUTUKSET ERI OSAPUOLIIN	59
8.1	Hallituksen esityksen odotukset perintälakimuutoksen vaikutuksista	60
8.2	Lakimuutoksen vaikutukset viranomaisten toimintaan	60
8.2.1	Lakimuutoksen vaikutukset käräjäoikeuden toimintaan	61

8.2.2 Lakimuutosten vaikutukset ulosottoon.....	63
8.3 Lakimuutoksen vaikutukset kotitalouksiin	63
8.4 Lakimuutoksen vaikutukset perintäalan yrityksiin	64
8.5 Vaikutukset yritysten väliseen kilpailuun ja markkinoiden toimivuuteen.....	65
8.6 Vaikutukset velkojille	66
9 LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI.....	67
LÄHTEET	71

LYHENTEET

HE	Hallituksen esitys
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
Liitto	Suomen Perimistoimistojen Liitto ry
Perintälaki	Laki saatavien perinnästä

1 JOHDANTO

Täydellisessä yhteiskunnassa ei ole maksamattomia laskuja, sillä ostaja maksaa myyjälle sopimuksen mukaisen suorituksen eikä perintätoimistojen palveluille ole tarvetta. Todellisuudessa yhteiskunta ei ole täydellinen, vaan joko velallisen maksuhaluttomuuden tai maksukyvyttömyyden vuoksi erääntynyt saatava jää monesti maksamatta. Tällaisessa tilanteessa on perintätoimistolle tarvetta, sillä moni velkoja ei halua tai pysty itse perimään erääntyneitä saataviaan.

Työssäni perintätoimistossa olen tekemisissä velallisiasiakkaiden kanssa erilaisissa tilanteissa ja perintälain muutokset ja niiden vaikutukset tulevatkin päivittäin työssäni vastaan. Perintälakimuutos on ollut voimassa yli vuoden ja nyt sen aiheuttamia muutoksia vapaaehtoisessa perinnässä on mielenkiintoista tarkastella. Onko perintäkuluja alentaminen vaikuttanut velallisten maksuhalukkuuteen vai onko maksuhäiriöiden määrä kasvanut? Moni velallinen saattaa esimerkiksi pyytää vapaaehtoisen perinnän keskeyttämistä ymmärtämättä lainkaan, että perintä ei pääty, vaan että silloin asia siirretään oikeudelliseen perintään. Mielenkiintoista on tutkia perintälain muutoksia myös perintätoiminnan kannalta.

1.1 Opinnäytetyön aihe

Opinnäytetyössäni keskityn pääasiassa kuluttajaperinnän lainsäädäntöön ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin, kuten perinnän kokonaiskuluja alentamiseen. Lakimuutos rajoittaa vapaaehtoisen perinnän kustannuksia, jotta velallisen maksettavat kokonaiskulut eivät muodostuisi kohtuuttomiksi. Käsittelen myös hyvää perintätapaa ja sen täsmennystä sekä velallisen oikeutta saada vapaaehtoinen perintä keskeytettyä. Pohdin kaikkien näiden lakimuutosten vaikutuksia perintätoimiston kuluttajaperinnässä.

1.2 Opinnäytetyön ongelma ja rajaukset

Kirjallisissa töissä tulee olla selkeä tutkimusongelma, johon haetaan vastauksia (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 15). Perintäalaa on usein käsitelty negatiivisesti tiedotusvälineissä etenkin koskien kohtuuttomina pidettyjä perintäkuluja ja perintätoimistojen toimintatapoja. Perintätoimistojen on katsottu käyttävän tilaisuutta hyväkseen ja hyötyvän velallisten ahdingosta. Opinnäytetyöni ongelma on perintälakimuutoksen vaikutukset kuluttajavelallisten perinnässä ja käsittelen asiaa myös perintätoimiston näkökulmasta. Etsin vastausta erityisesti perintälain muutosten vaikutuksista kuluttajasaatavien perintään enkä käsittele lainkaan yritysverintää. Pohdin myös perintälakimuutosten vaikutusta velallisen maksuhalukkuuteen ja maksuhäiriöiden lisääntymiseen. Työni tilaaja on perintätoimisto, joka on myös työnantajani.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Työn tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan todellista elämää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja aineistoa tarkastellaan monitahoisesti. Tutkimussuunnitelma joustaa tutkimuksen edetessä ja suunnitelma saattaa muuttuakin työn edetessä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 163–164). Oikeuspoliittinen tutkimus tutkii yhteiskunnallista tavoitteenasettelua ja suunnittelua oikeudellisesta näkökulmasta. Tällaista tutkimusta on esimerkiksi lainsäädännön vaikutusten arviointia. (Husa ym. 2008, 19.)

Kokosin tietoa erilaisista lähteistä ja peilasin teoriaa omaan kokemukseeni perintätoimiston käytännön työssä. Työn perustana ovat aiempi ja nyt voimassa oleva lainsäädäntö, hallituksen esitykset, alan kirjallisuus, sanomalehtiartikkelit sekä aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt. Tieteellisen kirjoituksen on perustuttava usean lähteeseen ja lähdekritiikki on tärkeä osa lähdeaineiston valinnassa ja käytössä. Tärkeimpiä oikeuslähteitä ovat lait ja muut säädökset. Säädösten tulkinnassa voidaan käyttää apuna säädösten valmisteluaineistoa, oikeustapauksia ja oikeuskirjallisuutta. (Husa ym. 2008, 32–33.)

2 PERINTÄTOIMINTA

Perintätoimiston tehtävä on harjoittaa ammattimaista perintää yritysten ja julkisten toimijoiden velkojen perimisessä. Ammattimaiseksi perintätoiminnaksi katsotaan saatavan vapaaehtoista perintää toisen lukuun. Ammattimaista perintää harjoittavat varsinaisten perintätoimistojen lisäksi esimerkiksi lakiasiantoimistot ja tilitoimistot. Perintätoimistojen tarjoamia palveluita ovat myös laskutus- ja muistutuspalvelut ja muut luotonhallintaan liittyvät palvelut. Perintätoimistot voivat tarjota myös kansainvälisen perinnän palveluita sekä luottopäätökseen liittyviä palveluita tai ostaa saatavasalkkuja yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä.

Perintä maksaa myös silloin, kun yritys hoitaa perintänsä itse. Ulkopuolisen toimijan käyttäminen perinnässä on järkevää perinnän asiantuntemuksen kannalta ja usein taloudellisestikin kannattavampi vaihtoehto. Perintä vaatii ammattitaitoa ja perintätoimistot pystyvät tarjoamaan sopivan ratkaisun yritysten perintäongelmiin. Lisäksi perintätoimistot pystyvät laajemman toimeksiantovolyyminsä ansiosta hoitamaan perintää kustannustehokkaasti verrattuna yrityksen omasta perinnästä aiheutuviin kustannuksiin. (Lindström 2011, 256.)

Perintälakiuudistuksen mukaisesti on velallisen korvattava perinnästä velkojalle aiheutuneet kohtuulliset ja todelliset perintäkulut. Korvattavia kuluja ovat sekä velkojan omista perintätoimista aiheutuneet kulut että velkojan toimeksisaajalle suorittamat korvaukset perinnän suorittamisesta. Toimeksisaajan suorittamasta perinnästä voi velalliselta vaatia perintäkuluina vain sellaista määrää, jonka velkoja on toimeksisaajana kanssa tekemällään sopimuksella velvollinen maksamaan toimeksiannosta. (Perintälaki 513/1999, 10 §.)

Aiemmin perinnästä aiheutuneet kustannukset pyrittiin kohdistamaan ensisijaisesti perinnän aiheuttajaan eli velalliseen. Toimeksiantajalta laskutettiin perintään liittyvät viranomaiskulut sekä suoritettujen toimenpiteiden mukaiset palkkiot, ellei kuluja saatu perittyä velalliselta. (Lindström 2011, 257.)

Velkoja voi siis periä itse saatavaansa tai ulkoistaa perinnän perintätoimistolle. Velkojan vaihdos ei edellytä velallisen suostumusta, joten saatavien siirto on yksinkertaista. Velkojan antaessa toimeksiannon perintätoimistolle, sekä saatavan omistus että myös riski saatavan tulouttamisesta pysyvät velkojalla. Velkoja valtuuttaa perintätoimiston perimään saatavaa ja maksaa saamastaan palvelusta. Velkoja voi myös myydä tai muutoin luovuttaa saatavan perintätoimistolle, jolloin myös perintätoimien epäonnistumisriski siirtyy luovutuksensaajalle. Toimeksiantaja ja perintätoimisto voivat halutessaan sopia, että riski pysyy alkuperäisellä velkojalla. Tällöin ostajalla eli perintätoimistolla on mahdollisuus saada hyvitystä, jos ostetut saatavat ovat huonompia kuin mitä kaupantekovaiheessa on arvioitu. (Bräysy 2013, 37- 38.)

Perintätoimistojen ja muiden asiamiesten palvelu toimeksiantajille perustuu kauppa-kaaren 18 luvun asiamiestä ja varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista annetun lain (oikeustoimilaki 228/1929) 2 luvun valtuutusta käsitteleviin säännöksiin (Lindström 2011, 257).

2.1 Perintätoiminnan luvanvaraisuus

1980-luvulla Suomessa perustettiin useita perintätoimintaa harjoittavia yrityksiä, sillä perintäpalveluilla oli kysyntää velkaantumisen lisääntyessä. Vuonna 1999 tuli voimaan laki perintätoiminnan luvanvaraisuudesta (517/1999), jonka mukaan ainoastaan luotettava ja vakavarainen Suomessa elinkeinoaan harjoittava yritys voi saada luvan harjoittaa perintätoimintaa. Aiemmin perintätoimintaa oli saanut harjoittaa vapaasti ilman ammatti- ja pätevyysvaatimuksia elinkeinonharjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) mukaisesti. Toimijoiden luotettavuutta ja vakavaraisuutta ei siis ennen lain voimaantuloa juurikaan valvottu, joten luvanvaraisuus on tärkeää paitsi velallisen kuten myös velkojan näkökulmasta. Lain tavoitteena olikin parantaa toimeksiantajien ja velallisten asemaa sekä lisätä luottamusta perintätoimintaa kohtaan. (Willman 1999, 193.)

Etelä-Suomen Aluehallintovirasto myöntää toimiluvan kaikille hakijoille, jotka täyttävät toimiluvan myöntämisen edellytykset. Maaliskuussa 2014 oli perintätoiminnan

harjoittamiseen lupa 136 yrityksellä, mutta tähän on laskettu mukaan myös asianajotoimistoja ja rahoitusalan yrityksiä, joille perintätoiminta ei ole päätoimista. Päätoimisesti perintätoimintaa harjoittavia yrityksiä on alle 100. (Aluehallintoviraston www-sivut 2014.)

Ammattimainen perintätoiminta on pääasiassa luvanvaraista toimintaa, mutta yritys tai julkinen taho voivat periä omia saataviaan ilman toimilupaa. Laissa perintätoiminnan luvanvaraisuudesta (517/1999) perintätoiminnalla tarkoitetaan saatavien vapaaehtoista perintää toisen lukuun sekä omien saatavien perintää silloin, kun saatava on otettu vastaan perintätarkoituksessa. Laki ei koske satunnaista perintätoimintaa harjoittavia, jos toimintaa ei ole markkinoitu. Lupaa ei myöskään tarvita sellaisessa tilanteessa, jossa toimeksiantaja ja perintätoiminnan harjoittaja kuuluvat samaan konserniin. (Lindström 2011, 258.)

Oikeudelliseen perintään sovelletaan oikeudenkäymiskaaren (4/1734) säännöksiä. Toimilupaa ei siis tarvita pelkästään perintäoikeudenkäyntien hoitamiseen. (Willman 1999, 202.)

2.1.1 Toimilupahakemus

Toimilupahakemuksessa vaaditaan riittävät tiedot toimiluvan hakijasta ja hakemuksessa tarkoitettusta toiminnasta. Hakemukseen on liitettävä edellisen tilikauden tilinpäätösasiakirjat ja todistus verojen maksamisesta. Aluehallintovirasto hankkii itse hakijan kaupparekisteriotteen ja selvittää perintätoiminnasta vastaavan henkilön tiedot. (Aluehallintoviraston www-sivut 2014.)

Perintätoimistolta vaaditaan perintään ja sen osapuoliin liittyvien tietojen suojaamista asianmukaisesti henkilötietolain (523/1999) säättämällä tavalla. Toimilupahakemuksessa on ilmoitettava, miten toimeksiantajaa ja velallista koskevat tiedot on suojattu ja toimilupahakemukseen on liitettävä tietosuojavaltuutetulle tehty toimintailmoitus. (Aluehallintoviraston www-sivut 2014.)

Toimilupahakemukseen on liitettävä myös selvitys siitä, miten toimeksiantajan lukuun perityt varat säilytetään luotettavasti ja pidetään erillään omista varoista. Hakijan on selvitettävä, miten toimeksiantajan lukuun perittävät varat ohjataan pankkiin erilliselle asiakasvaratilille. (Aluehallintoviraston www-sivut 2014.)

2.1.2 Toimiluvan voimassaolo ja valvonta

Toimilupa myönnetään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Lupaviranomaisilla on uuden toimilupahakemuksen yhteydessä mahdollisuus arvioida voimassaolevia edellytyksiä luvan myöntämiselle. Uutta toimilupaa on haettava vähintään kaksi kuukautta ennen kuin vanha toimilupa umpeutuu, jotta hakija saa jatkaa perintätoimintaa, kunnes uusi hakemus on käsitelty. (Aluehallintoviraston www-sivut 2014.)

Valvontaviranomaisena toimii Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Kuluttajasaatavien perinnän lainmukaisuuden valvonnassa aluehallintovirasto voi toimia yhteistyössä kuluttaja-asiamiehen kanssa. (Lindström 2011, 262.)

2.2 Perintätoiminnasta vastaava henkilö

Perintätoimiluvan edellytyksenä on, että toimilupaa hakevalla yhteisöllä on palveluksessaan perintätoiminnasta vastaava henkilö. Henkilöllä tulee olla perintätoimintaan soveltuva koulutus tai riittävä kokemus perintätoiminnasta. Hänen tehtäviinsä kuuluu valvoa, että perintätoiminnassa noudatetaan hyvää perintätapaa ja että perintätoimintaa harjoitetaan lainmukaisesti. Perintätoiminnasta vastaavan henkilön tulee tietää yrityksen päivittäin tapahtuvien asioiden hoidosta ja hänen tulee ohjeistaa perintään osallistuvat henkilöt noudattamaan lainsäädäntöä. Mikäli perinnästä vastaava henkilö laiminlyö velvollisuutensa, saattaa hän olla henkilökohtaisesti korvausvelvollinen aiheutuneesta vahingosta. (Lindström 2011, 260.)

2.3 Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry

Suurimmat Suomessa toimivat perintätoimistot perustivat 14.4.1981 Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n, jossa on jäsenenä yhdeksän perintätoimistoa. Liiton jäseniä ovat Cash-In Consulting Oy, Gothia Oy, Intrum Justitia Oy, Ktc Finland Oy, Lindorff Oy, Luottorekisteri Oy, OK Perintä Oy, Svea Perintä Oy ja Trust Kapital Group Oy. Sergel Oy jättänyt jäsenhakemuksensa, joka on Liiton hallituksen käsiteltävänä. Yhdistyksen tarkoitus on edistää perintäalan kehitystä siten, että sekä jäsenten että heidän asiakkaidensa edut otetaan huomioon. Yksi liiton päätehtävistä on antaa lausuntoja hyvästä perimistavasta ja pyrkii myös kehittämään sitä. Liitto antaa lausuntoja ja ehdotuksia viranomaisille ja selvittää lainsäädännön keskeisiä kysymyksiä. (Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n www-sivut 2013.)

Perimistöimistot hoitavat pääasiassa vapaaehtoista perintää ja Liiton jäsenyritykset hoitivat vuonna 2010 yli 90 % perintätoimeksiannoista vapaaehtoisessa perinnässä. Jäsenyritysten palveluksessa on noin 1200 henkilöä, jotka hoitavat pääosin vapaaehtoisen perinnän tehtäviä. Lähes kaikki suurimmat perintätoimistot kuuluvat Suomen Perimistöimistöjen liittoon ja vaikka liiton jäsenmäärä on pieni verrattaessa perintätoimintaa harjoittavien yritysten määrään, sen jäsenet hoitavat suurimman osan kaikkien perintätoimistöjen toimeksiannoista. Liitto valvoo jäsentensä toimintaa ja sen ohjeita noudatetaan käytännössä, mutta sillä ei ole varsinaista kurinpitovaltaa. Toimeksiantaja voi luottaa antaessaan toimeksiannon liiton jäsenelle, että perintätoimisto toimii asiallisesti ja noudattaa hyvää perintätapaa. (Lehtonen ym. 2014.)

Perintätoimistoa valittaessa kannattaakin kiinnittää huomiota perintätoimistöjen toimintatapoihin. Yritykselle on negatiivista mainosta, jos sen käyttämä perintätoimisto rikkoo toistuvasti hyvää perintätapaa. Perintätoimistolta onkin hyvä vaatia sopimusta tehtäessä, että se sitoutuu noudattamaan samaa korkeaa tasoa, jota toimeksiantajayritys itse noudattaa toiminnassaan. (Lehtonen ym. 2014.)

3 SAATAVAT

Perinnässä saatavat jaetaan yksityisoikeudellisiin ja julkisoikeudellisiin saataviin. Nämä saatavatyyppit eroavat toisistaan täytäntöönpanonsa perusteella. Yksityisoikeudellisissa saatavissa tarvitaan täytäntöönpanoperuste ulosottoerintää varten, kun julkisoikeudelliset saatavat ovat suoraan ulosottokelpoisia. (Pönkä & Willman 2004, 19.)

Yksityisoikeudellisiin saataviin kuuluvat kaikki sellaiset saatavat, joista ei ole toisin säädetty erityislainsäädännössä. Normaaliin kaupankäyntiin, liikesuhteisiin ja vuokrasuhteisiin liittyvät saatavat kuuluvat yksityisoikeudellisiin saataviin. Yksityisoikeudelliset saatavat jaetaan perinnässä yritys- ja kuluttajasaataviin. (Pönkä & Willman 2004, 19.)

Lainsäädännössä on erikseen säädetty sellaisista saatavalajeista, joita ammattimaista perintää harjoittava perintätoimisto ei saa periä. Tällaisia saatavia ovat esimerkiksi verot, tullit, sakot ja elatusapusaatavat. Myöskään suoraan ulosottokelpoisia valtion saatavia tai lainvastaisen menettelyn seurauksena määrättyjä julkisoikeudellisia maksuseuraamuksia ei perintätoimisto voi ottaa vastaan. Valtion liikelaitosten ja itsenäisten laitosten saatavat eivät ole valtion saatavia ja niitä perintätoimistot voivat periä. (Rikalainen & Uitto 2008, 208.)

3.1 Kuluttajasaatava

Perintälaiissa kuluttajasaatavilla tarkoitetaan sellaisia elinkeinonharjoittajan saatavia, jotka perustuvat kulutushyödykkeen luovuttamiseen tai luoton myöntämiseen kuluttajalle. Perintälain kuluttajasaatavia koskevia säännöksiä noudatetaan myös julkisoikeudellisen oikeushenkilön tai julkisen tehtävän hoitamiseen liittyvää saatavaa perittäessä, kun velallisena on yksityishenkilö. (513/1999 3 §.)

Kuluttaja on luonnollinen henkilö, joka on hankkinut kulutushyödykkeen muuhun käyttöön kuin ammatin harjoittamiseen. Elinkeinoharjoittaja on yritys, liike tai am-

matinharjoittaja, joka myy tai tarjoaa kulutushyödykettä vastiketta vastaan. Tyypillisiä kuluttajasaatavia ovat laskut tavaroiden tilaamisesta, puhelin- ja vakuutusmaksut ja luotot. (Rikalainen & Uitto 2008, 206.)

Perintälain 5 §:n mukaisesti ammattimaisesti perintää harjoittavan pitää antaa tai lähettää vähintään yksi maksuvaatimus kuluttajavelalliselle ennen oikeudelliseen perintään siirtymistä. Perintätoimiston on odotettava maksuvaatimuksessa oleva maksu- ja huomautusaika ennen haastehakemuksen jättämistä. Säännöksellä velalliselle annetaan mahdollisuus maksaa saatava maksuvaatimuksen määräajassa ja välttää lisäseuraamukset. (Rikalainen & Uitto 2008, 206.)

3.2 Yrityssaavat

Yrityssaavat ovat yritysten tai elinkeinoharjoittajien välisiä saatavia, joiden vapaaehtoisessa perinnässä voidaan käyttää tehokasta perintäkeinoa eli trattaa. Tratta on julkisuusuhkainen maksukehotus ja ellei sitä makseta, voidaan maksamattomuus julistaa ja merkitä luottotietorekisteriin. Julkisuusuhka perustuu siihen, että kun tratta protestoidaan, se näkyy Suomen Asiakastiedon ylläpitämässä maksuhäiriörekisterissä ja se julkaistaan Kauppalehdessä. (Bräysy 2013, 36.)

Trattaa voidaan käyttää ainoastaan erääntyneen, selvän ja riidattoman saatavan perinnässä. Ennen trattaa on velalliselle lähetettävä maksumuistutus ja annettava vähintään seitsemän päivää maksuaikaa. Kuluttajasaatavien perinnässä on tratan käyttö kielletty. (Perintälaki 513/1999 7 §.)

3.3 Suoraan ulosottokelpoinen saatava

Julkisyhteisöjen perimistä saatavista suuri osa on säädetty suoraan ulosottokelpoisiksi. Perintälaissa mainittuja suoraan ulosottokelpoisia saatavia ovat sellaiset saatavat, joita voidaan periä ulosotossa ilman ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettua ulosottoerustetta. Tällaisia maksuja ovat esimerkiksi terveystieteiden keskus- ja sai-

raalamaksut, vanhustenhuollon maksut, sairaankuljetusten omavastuuosuudet sekä eräät oppilaitosmaksut. (Niemi, Väkiparta & Tarkkala 2009, 27.)

Kaikki julkisyhteisöjen maksut eivät kuulu suoraan ulosottokelpoisiin saataviin, vaan osa kuuluu yksityisoikeudellisiin saataviin. Julkisyhteisöjen yksityisoikeudelliset saatavat, kuten asuntojen vuokrat tai kirjastomaksut, eivät ole suoraan ulosottokelpoisia ja niiden perintään ulosotossa tarvitaan käräjäoikeuden antama tuomio. (Niemi ym. 2009, 27.)

3.4 Poikkeukselliset saatavat

On olemassa myös saatavia, jotka eivät ole selkeästi yksityisoikeudellisia tai julkisoikeudellisia kuten esimerkiksi eräät vakuutusmaksut. Tällaisia maksuja ovat esimerkiksi yrittäjien lakisääteistä, pakollista eläkevakuutusta koskevat maksut, joiden vapaaehtoisessa perinnässä voidaan käyttää perintätoimistoa. Näiden saatavien ulosotto-perinnän hoitaa kuitenkin alkuperäinen velkoja itse ulosoton asiamieskiellon vuoksi, joka perustuu verotäytäntöönpanolakiin 706/2007 5 §. (Niemi ym. 2009, 37.)

Yksityisinä liikeyrityksinä vakuutusyhtiöillä on joissain tapauksissa oikeus periä saataviaan julkisoikeudellisten saatavien tapaan ilman täytäntöönpanoperustetta. Esimerkiksi jos jatkuvan vahinkovakuutuksen ehdoissa on määrätty, että vakuutusyhtiön vastuu jatkuu vaikka vakuutettu olisi jättänyt maksun suorittamatta, voidaan saatavaa periä ulosotossa ilman oikeuden päätöstä. Lisäedellytyksenä on, että vakuutuksenottajalle on tästä ilmoitettu ja jos velallinen kiistää saatavan, on saatavan perintään haettava täytäntöönpanoperuste tuomioistuimesta. Tällaisia suoraan ulosottokelpoisia vakuutusmaksuja ovat esimerkiksi liikennevakuutusmaksut. (Pönkä & Wilmann 2004, 21.)

4 VAPAAEHTOINEN JA OIKEUDELLINEN PERINTÄ

Saamisoikeus voi perustua erilaisiin sopimuksiin, vahingonkorvaukseen tai perusteettoman edun palautukseen. Saamisen perusteesta riippumatta velkoja joutuu valitsemaan perintäkeinot periessään maksamatonta saatavaansa. Saatava laskutetaan velalliselta, ellei sopimuksessa ole toisin sovittu. Ellei saatavaa makseta sovitusasi, voi velkoja periä saatavaansa velalliselta. (Rikalainen & Uitto 2008, 184.)

Velallinen voi olla maksuhaluton tai -kyvytön. Maksukyvytön velallinen on muutoin kuin tilapäisesti kykenemätön hoitamaan velvoitteitaan. Maksuhaluton velallinen yritetään saada motivoitua maksamaan velkansa. Ellei velkojan itsensä tai velkojan puolesta ja velkojan lukuun toimivan asiamiehen velkojan nimissä lähettämä maksukehoitus johda velallisen maksusuoritukseen, voi velkoja jatkaa perintää itse tai ulkoistaa sen perintätoimistolle. (Bräysy 2013, 9.)

Saatavia voidaan periä vapaaehtoisessa tai oikeudellisessa perinnässä. Vapaaehtoisessa perinnässä riidattomia velkoja peritään oikeuslaitoksen ulkopuolella ja tavoitteena on vapaaehtoisen maksusuorituksen saaminen. Perittäessä maksamatonta saatavaa on velkojan valittava käytettävät perintäkeinot ja ratkaistava se, milloin aloittaa perintätoimet. (Rikalainen & Uitto 2008, 188.)

Perinnän onnistumisen kannalta on tärkeää aloittaa perintä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jolloin mahdollisuus onnistua perinnässä on suurimmillaan. Kuluttajavelallisella pitää kuitenkin olla riittävästi aikaa, jotta hänellä on mahdollisuus reagoida perintään ja tarvittaessa reklamoida saatavan virheellisyydestä. Tästä syystä kuluttajavelalliselle pitää antaa riittävästi aikaa asian selvittämiseen saatavan eräpäivän tai perintäkirjeen saapumisen jälkeen ennen uusien perintätoimenpiteiden aloittamista. (Rikalainen & Uitto 2008, 212.)

4.1 Perintätavan valinta

Perintätavan valinta tulee mietittäväksi, ellei saatavaa makseta eräpäivään mennessä. Perintätavan valintaan vaikuttavat esimerkiksi saatavan laatu ja suuruus sekä velallisen luottotiedot ja maksuhalukkuus. Pienille saataville on kannattavampaa tehdä vain kirjeperintää, vaikka velallisen luottotiedot olisivat puhtaat. Niille oikeudellinen perintä ei ole kannattavaa, koska siitä aiheutuu liikaa kustannuksia verrattuna saatavan suuruuteen. (Rikalainen & Uitto 2008, 186.)

Saatavissa, joissa pääoma ei kasva, voidaan tarkemmin harkita käytettäviä perintäkeinoja. Esimerkiksi vuokrasaatavissa, joissa pääoma kasvaa koko ajan, pitää tuloksettomasta vapaaehtoisesta perinnästä siirtyä mahdollisemman nopeasti oikeudelliseen perintään, jotta vuokralainen saadaan hädettyä ja vuokratohde saadaan vuokrattua maksukykyiselle vuokralaiselle. (Rikalainen & Uitto 2008, 186.)

Velallisen luottotiedot tutkitaan aina, kun harkitaan siirtymistä vapaaehtoisesta perinnästä oikeudelliseen perintään (Lindström 2011, 210). Suurille saataville harkitaan usein oikeudellista perintää, vaikka velallisen luottotiedoissa olisikin joitain maksuhäiriömerkintöjä. Ellei velallisella ole merkittäviä maksuhäiriöitä ja saatava on pääomaltaan riittävän suuri, siirrytään lähes aina oikeudelliseen perintään. Jos velallisen luottotiedoissa on useita varattomuusmerkintöjä, on kannattavampaa jäädä odottamaan velallisen maksukyvyyn parantumista ja siirtää saatava jälkiperintään. Jälkiperinnässä perintää jatketaan, mutta esimerkiksi perintäkirjeitä lähetetään huomattavasti harvemmin. Myös jälkiperinnässä ensisijaisena tavoitteena on saada velalliselta vapaaehtoinen maksu ja samalla katkaistaan saatavan vanhentuminen. (Rikalainen & Uitto 2008, 186, 189.)

4.2 Perintäprosessi

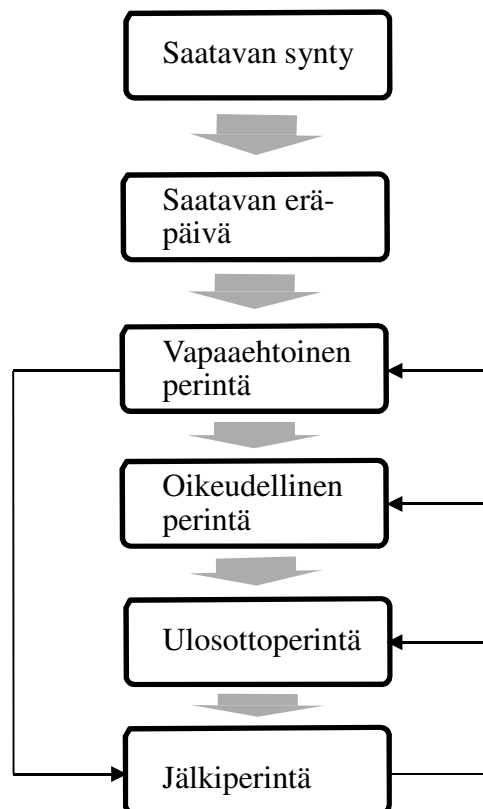
Perinnällä tarkoitetaan kaikkia toimenpiteitä, joiden tarkoitus on saada velallinen maksamaan erääntynyt saatava. Perinnan on aina oltava asiallista ja tahdikasta eikä velallista loukkaavia tai häpäiseviä ilmaisuja saa käyttää. Perinnässä tulee myös vält-

tää huumoria, kaavamaisuutta ja liiallista persoonallisuutta, jotta velkojan uskottavuus säilyy. Velkojan kaikista toimista tulee ilmetä, että hän on tosissaan ja todella tarkoittaa sitä, mitä sanoo ja kirjoittaa. (Lindström 2011, 210.)

Kuviossa 1 esitellään perintäprosessi saatavan syntyhetkestä jälkiperintään. Perintätoimiin ryhdytään kuluttajasaatavissa, kun eräpäivästä on kulunut 14 päivää. Vapaaehtoisessa perinnässä saatavalle pyritään saamaan vapaaehtoinen maksusuoritus. Vapaaehtoisessa perinnässä saatavaa peritään perintäkirjeillä, puhelinperinnällä ja maksusopimuksilla. (Rikalainen & Uitto 2008, 185.)

Oikeudellisessa perinnässä maksamattomalle saatavalle hankitaan käräjäoikeudesta täytäntöönpanoperuste eli käytännössä yleensä yksipuolinen tuomio. Tästä aiheutuu velalliselle pääsääntöisesti maksuhäiriömerkintä. Täytäntöönpanoperuste toimitetaan ulosottoon ja myös mahdollisesta ulosottooperinnän varattomuudesta aiheutuu maksuhäiriömerkintä. (Rikalainen & Uitto 2008, 185.)

Jälkiperinnässä hoidetaan mm. varattomaksi todettujen velallisten saatavien perintää. Jälkiperintäsaatavat voivat olla sekä vapaaehtoisen perinnän että oikeudellisen perinnän saatavia. (Rikalainen & Uitto 2008, 185.)

Kuvio 1. Perintäprosessi pähkinänkuoressa kuvaa perinnän vaiheet saatavan syntymisestä jälkiperintään saakka. (Rikalainen & Uitto 2008, 185.)

Perintälain muutos vaikuttaa perintäprosesseihin, sillä se rajoittaa vapaaehtoisessa perinnässä sekä maksuvaatimusten että maksusuunnitelmien enimmäismääriä. Saman kuluttajasaatavan perinnässä saa vaatia kuluja korkeintaan kahdesta maksuvaatimuksesta. Maksusuunnitelmakuluja saa velalliselta vaatia kuluja yhdestä maksusuunnitelmasta tai jos saatavan pääoma on yli 100 euroa eikä se ole suoraan ulosottokelpoinen, kahdesta maksusuunnitelmasta. (Perintälaki 513/1999 10 c §.)

Aiemmin laki saatavien perinnästä (513/1999) ei määritellyt vapaaehtoisen perinnän aikana lähetettyjen maksuvaatimusten ja tehtyjen maksusuunnitelmien lukumääriä. Ainoastaan toimenpiteistä aiheutuneiden kulujen oli pysyttävä kokonaiskulurajojen sisällä ja niiden piti täyttää 10 §:ssä mainittu kohtuullisuusvaatimus.

Velkojaa ei nytkään estetä lähettämästä useampia maksuvaatimuksia tai tekemästä useampia maksusuunnitelmia, mutta niistä ei saa veloittaa kuluja velalliselta. (Perin-

tälaki 513/1999 10 §.) Tämä yhdessä vapaaehtoisen perinnän kokonaiskulujen leikkauksen kanssa vaikeuttaa perintätoimistojen mahdollisuutta joustaa maksuissa ja asiat siirtyvät nopeammin oikeudelliseen perintään.

4.3 Vapaaehtoinen perintä

Vapaaehtoista perintää säätelee laki saatavien perinnästä (513/1999) eli ns. perintälaki. Ennen lakimuutosta ei perintälaissa ollut varsinaisia määräyksiä siitä, miten vapaaehtoista perintää olisi pitänyt suorittaa käytännössä. Lakimuutoksen mukaan ammattimaisen perijän on kuluttajasaatavan perinnässä lähetettävä kirjallinen maksuvaatimus, joka voidaan lähettää, kun maksuistutuksen lähettämisestä on kulunut vähintään 14 päivää. Maksuhuomautuksen voi lähettää velkoja itse tai siirtää saatavan perintätoimiston hoidettavaksi. Monet yrityksen ovat ulkoistaneet huomautuskirjeiden lähettämisen perintätoimistoille. Vapaaehtoiseen perintään siis siirrytään yleensä yhden huomautuskirjeen jälkeen ja toimenpiteet aloitetaan lähettämällä kirjallinen maksuvaatimus velalliselle. (Perintälaki 513/1999 5 §.)

Vapaaehtoisen perinnän yleisin ja edullisin keino on kirjeperintä. Kirjeperintä tehoaa parhaiten velallisiin, joilla ei ole aiempia maksuvaikeuksia. Perintäkirjeen tulee olla asiallinen, määrätietoinen ja ytimekäs. Kirjeessä on viitattava selkeästi saatavan perusteeseen ja annettava tieto velkojan mahdollisista toimenpiteistä, ellei saatavaa suoriteta. Perintäkirjeessä ei kuitenkaan saa uhkailla toimenpiteillä, jotka ovat lainvastaisia tai joita ei ole mahdollista toteuttaa. Perintäkirjeessä mainitut uhkaukset kannattaa suorituksen puuttuessa toteuttaa, sillä toteuttamatta jätetyt seuraamukset saattavat oleellisesti heikentää velkojan uskottavuutta. (Lindström 2011, 245–247.)

Puhelinperinnän toteuttaminen on kirjeperintää kalliimpaa, mutta siinä pystytään luomaan henkilökohtainen kontakti velalliseen ja suora neuvottelutilanne. Puhelinperinnän tavoitteena on saada aikaan realistinen maksusuunnitelma, jossa velallinen saadaan sitoutumaan saatavan suorittamiseen. Henkilökohtaista perintää eli perintäkäyntiä ei Suomessa juurikaan käytetä, mutta kansainvälisesti tämä on varsin yleinen perintäkeino. (Lindström 2011, 249- 252.)

Uudistetun perintälain mukaan maksullinen maksuvaatimus voidaan toimittaa velalliselle myös muulla pysyvällä tavalla esimerkiksi sähköisesti esimerkiksi sähköpostilla tai tekstiviestillä. Velallisen on saatavan erääntymisen jälkeen nimenomaisesti hyväksyttävä saatavaa koskevien tiedonantojen toimittaminen tällä tavalla. (Perintälaki 513/1999 5 §.)

Kaikkien vapaaehtoisen perinnän toimenpiteiden tavoitteena on saada velalliselta maksu ilman tuomioistuimen ja ulosottoviranomaisten toimia. Vapaaehtoinen perintä onkin pääasiassa vain velkojan ja velallisen välinen asia, eikä velallisen luottotietoihin yleensä tule maksuhäiriömerkintää. Poikkeuksena tähän on, että kulutusluoton maksun myöhästyessä yli 60 päivällä, voidaan tiettyjen edellytysten täytyessä yksityishenkilön maksuhäiriömerkintä tallentaa luottorekisteriin. (Luottotietolaki 527/2007 14 §.)

Vapaaehtoisen perinnän toimenpiteillä saadaan myös katkaistua saatavan vanhentuminen ja voidaan odottaa velallisen maksukyvyyn kohentumista. Pienissä saatavissa vapaaehtoinen perintä tavallisesti on ainoa järkevä perintäkeino. Suuremmissa saatavissa siirrytään tarvittaessa oikeudelliseen perintään, ellei vapaaehtoisessa perinnässä saada saatavaa suoritettua. (Rikalainen & Uitto 2008, 188.)

4.3.1 Maksumuistutus

Maksumuistutus on yleensä velkojan lähettämä huomautus- eli karhukirje maksamattomasta saatavasta. Myös ammattimainen perijä voi lähettää maksuhuomautuksen velkojan puolesta laskun erääntymisen jälkeen. Kuluttajasaatavan perinnässä saa velalliselta vaatia enintään 5 euroa kirjallisesta maksuhuomautuksesta. (Pönkä 2013, 47.)

Perintälaissa ei ole erikseen määritelty maksumuistutuksen sisältöä, mutta hyvä perintätapa edellyttää, että maksullisessa maksumuistutuksessa annetaan maksamista ja saatavan oikeellisuuden tarkistamista varten riittävät tiedot:

- velkojan nimi ja osoite,
- saatavan peruste, laskun yksilöintitiedot ja laskun kokonaissumma,
- maksuosoite ja määräpäivä,
- tieto siitä, kenelle mahdolliset huomautukset saatavasta ja perintäkuluista pitää esittää ja missä ajassa. Kuntasaatavissa tulee mainita niitä koskevista erityisistä valitusajoista

Maksuhuomautus voidaan toimittaa velalliselle myös sähköisesti esimerkiksi tekstiviestillä, jos velallinen on hyväksynyt tällaisen tavan tai jos sopimussuhde on syntynyt sähköisesti. Sähköpostia ja tekstiviestiä voidaan käyttää myös silloin, jos tällaista yhteydenpitotapaa on käytetty velkojan ja velallisen yhteydenpidossa. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 9).

Velallisen kannalta olisi hyvä mainita myös siitä, mitä tapahtuu, jos saatavaa ei makseta. Maksumuistutuksessa mainittujen maksun laiminlyönnin seuraamisten tulee olla oikeita. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 10.)

4.3.2 Maksuvaatimus

Maksuvaatimus eli perintäkirje on perintätoimiston lähettämä. Huomautuskirjeen ja perintäkirjeen ero on viestin sävyssä. Maksuvaatimus on pääsääntöisesti kirjallinen, mutta sen voi toimittaa velalliselle myös muulla pysyvällä tavalla velallisen suostumuksella. Velallisen on tullut antaa nimenomainen suostumuksensa tällaisen muun pysyvän tavan käyttöön saatavan erääntymisen jälkeen. Velallisen hiljainen hyväksyminen ei siis riitä ja velallisella on oikeus peruuttaa suostumuksensa, jolloin maksuvaatimus on lähetettävä kirjallisesti. (Pönkä 2013, 47–48.)

Perintälain 513/1999 5 a § määrittelee ammattimaisessa kuluttajaperinnässä käytettävän maksuvaatimuksen sisällön. Maksuvaatimuksessa tulee mainita ainakin seuraavat asiat:

- 1) velkojan nimi ja osoite; siirrettyä saatavaa perittäessä on ilmoitettava myös alkuperäisen velkojan nimi;
- 2) saatavan peruste;
- 3) eriteltynä saatavan pääoma, korko, viivästyskorko ja perintäkulut;
- 4) vaadittu kokonaissumma;
- 5) kenelle, miten ja milloin saatava on maksettava;
- 6) velallisen mahdollisuus esittää huomautuksia saatavan määrästä ja perusteesta sekä aika, missä huomautukset on esitettävä. Suoraan ulosottokelpoista saatavaa perittäessä on maksuvaatimuksessa ilmoitettava velalliselle sellaisen saatavan perinnässä käytettävissä olevat oikeussuojakeinot sekä mahdollisuus hakea maksunlykkäystä;
- 7) kenelle huomautukset on esitettävä: julkisyhteisön saatavaa perittäessä on maksuvaatimuksessa ilmoitettava myös sen julkisyhteisön perintää hoitavan yksikön tai henkilön yhteystiedot, jolle velallinen voi tehdä saatavaa ja perintää koskevat huomautuksensa; (Perintälaki 513/1999, 5 a §.)

Jos vaaditut perintäkulut ylittävät perintälain enimmäismäärät, on velalliselle ilmoitettava perintäkulujen ylittävän enimmäismäärät ja esitettävä erittely vaadituista perintäkuluista ja perustelut niille. Hyvän perintätavan mukaisesti on maksuvaatimuksessa kerrottava maksujärjestelyjen mahdollisuudesta, koska maksujärjestelyihin pitää suhtautua vastuullisesti ja kuluttajalle on annettava tietoa ja neuvoja maksuviivästystilanteessa. (Perintälaki 513/1999 4 §, Kuluttajansuojalaki. 20.1.1978/38 7 luku 13 §.)

Maksuvaatimuksessa on mainittava kuluttajavelallisen oikeudesta pyytää vapaaehtoisen perinnän keskeyttämistä ja asian siirtämistä oikeudelliseen perintään. Kuluttajavelalliselle pitää myös kertoa, miten keskeytystä on pyydetty ja mitä oikeusvaikutuksia pyynnöllä on. (Perintälaki 513/1999 5a §.)

Suoraan ulosottokelpoisten saatavien perinnässä sekä velkojan että toimeksisaajan on annettava velalliselle tieto siitä, että hänellä on mahdollisuus hakea maksulykkäystä. Velallista pitää myös informoida käytettävissä olevista oikeuskeinosta ja kenelle mahdolliset huomautukset tulee esittää. Julkisyhteisön saatavassa on ilmoitettava jul-

kisyhteisön perintää hoitavan yksikön yhteystiedot, jonne asiaa koskevat huomautukset voi esittää. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 17.)

4.3.3 Maksusuunnitelma

Maksujärjestelyt voivat olla sekä velallisen kaikkia velkoja koskevia maksusovintoja että yksittäistä velkaa koskevia maksuajan pidennyksiä tai maksusuunnitelmia. Perintälain 4 §:n mukaan perinnässä on suhtauduttava vastuullisesti maksujärjestelyihin. Velvollisuus suhtautua vastuullisesti maksujärjestelyihin koskee sekä velkojaa, perintätoimeksiannon saajaa että myös velallista. Velkojan ei kuitenkaan tarvitse automaattisesti suostua ehdotettuihin maksujärjestelyihin, mutta velallisen kannalta järjestelmällistä kieltäytymistä ei myöskään voida pitää asianmukaisena. Velkojan tulee arvioida maksujärjestelyjen kohtuullisuus tapauskohtaisesti ja pyrkiä sovinnolliseen ratkaisuun mahdollisuuksien mukaan. Maksusuunnitelmien pitää olla realistisia suhteessa velallisen maksukykyyn. Yksittäisten maksusuunnitelmien tekemiseen, jotka ovat velallisen taloudelliseen tilanteeseen nähden vähäisiä laskusaatavia, ei tarvita erillistä selvitystä velallisen tuloista ja menoista, vaan se voidaan tehdä velallisen puhelimesta antamien tietojen perusteella. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 10.)

4.4 Oikeudellinen perintä

Velka voidaan siirtää oikeudelliseen perintään, kun maksuvaatimuksen eräpäivä on mennyt umpeen eikä saatavaa ole maksettu vapaaehtoisesti. Oikeudellista perintää harkittaessa tutkitaan velallisen aiempaa maksukäyttäytymistä. Myös mahdollisten maksuhäiriöiden laatu on otettava huomioon, sillä oikeudellisessakaan perinnässä ei ole mahdollisuutta onnistua, jos velallisella on vakavia maksuhäiriöitä. Oikeudellista perintää harkittaessa ovat saatavan suuruus ja velallisen maksuhäiriöt ratkaisevia asioita. (Lindström 2011, 265.)

Saatavien oikeudellisen perinnän kannalta on ratkaisevaa, ovatko saatavat suoraan ulosottokelpoisia vai pitääkö ulosottoa varten hankkia käräjäoikeudesta ulosottope-

ruste. Ellei saatava ole suoraan ulosottokelpoinen, velkoja nostaa velkomuskanteen velallista vastaan saadakseen täytäntöönpanoperusteen eli käytännössä yleensä yksi-puolisen tuomion ulosottoa varten. Ulosottoaaren 705/2007 2 luvun 24 §:n mukaan luonnollisen henkilön osalta saatava vanhenee pääsääntöisesti 15 vuoden kuluttua tuomioistuimen täytäntöönpanoperusteen antamisesta. (Rikalainen & Uitto 2008, 188.)

Myös oikeudellisen perinnän tärkein tavoite on, että velallinen maksaa saatavan tai sopii realistisesta maksusopimuksesta. Toissijaisena tavoitteena oikeudellisessa perinnässä on täytäntöönpanoperusteen hankkiminen, jotta velkoja voi siirtää asian ulosoton hoidettavaksi. (Lindström 2011, 264.)

4.4.1 Haastehakemus

Kirjallinen haastehakemus jätetään käräjäoikeudelle ja riita-asioissa yleinen oikeuspaikka on yleensä velallisen kotikunnan käräjäoikeus. Haastehakemuksessa ilmoitetaan tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet, yksilöintitiedot, kotipaikat ja muut tiedot sekä kantajan yksilöity vaatimus ja sen perusteet sekä kantajan prosessiosoite. Kantajan on ilmoitettava myös oikeudenkäyntikulujen, vapaaehtoisen perinnän kuluja ja viivästyskorkoa korvaamista koskevat vaatimukset. (Rikalainen & Uitto 2008, 222.)

Asia tulee vireille tuomioistuimessa, kun allekirjoitettu haastehakemus toimitetaan tuomioistuimen kansliaan. Tuomioistuin tutkii haastehakemuksen ja antaa haasteen tiedoksi velalliselle, jos haastehakemus täyttää lain mukaiset edellytykset. Tuomioistuin ei siis varsinaisesti tutki kantajan esittämien vaatimusten oikeellisuutta, mutta tuomioistuin hylkää selvästi perusteettomat kanteet. Haasteella vastaajalle ilmoitetaan häntä vastaan tuomioistuimessa nostetusta kanteesta ja vastaajaa kehoitetaan vastaamaan kanteeseen kirjallisesti tuomioistuimen ilmoittamassa määräajassa. (Rikalainen & Uitto 2008, 223.)

Useimmat velkomusasiat ovat selviä ja riidattomia ja niistä laaditaan suppea haastehakemus. Riidaton asia on sellainen eräännytynyt saatava, jonka oikeellisuutta velallinen ei kiellä. Suppeaa haastehakemusta ei voida laatia, jos velallinen on riitauttanut asian vapaaehtoisen perinnän aikana. Suppean haastehakemuksen perusteluosassa velkojan on mainittava, että asia on velkojan käsityksen mukaan riidaton. Käräjäoikeus ratkaisee asian kantajan hyväksi yksipuolisella tuomiolla, ellei vastaaja vastustakaan. (Lindström 2011, 318.)

4.4.2 Yksipuolinen tuomio

Käräjäoikeuden antama yksipuolinen tuomio perustuu siihen, että vastaaja ei ole antanut vastausta käräjäoikeudelle määräajassa. Kanne hyväksytään yksipuolisella tuomiolla myös silloin, jos vastaaja on vedonnut sellaiseen perusteeseen, jolla ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen. Vastaaja ei voi valittaa yksipuolisesta tuomiosta hovioikeuteen, mutta hän voi saada asian uudelleen vireille käräjäoikeudessa hakemalla takaisinsaantia 30 päivän kuluessa siitä, kun on saanut tiedon yksipuolisesta tuomiosta. (Rikalainen & Uitto 2008, 224.)

Yksipuolisesta tuomiosta tulee maksuhäiriömerkintä velallisen luottotietoihin. Velallinen voi kuitenkin välttää maksuhäiriömerkinnän vielä haasteen tiedoksisaannin jälkeenkin maksamalla koko saatavan ja oikeudenkäyntikulut kertasuorituksella ennen tuomion antamista. Monesti velalliset maksavatkin saatavan saatuaan haasteen tiedoksi käräjäoikeudelta. Oikeudenkäyntikulut kasvattavat velan kokonaisuutta samoin kuin ulosotto-perinnän kustannukset. (Kuluttajaliiton www-sivut 2014.)

4.4.3 Maksuhäiriömerkintä

Luottotietorekisteristä saa tietoa henkilön taloudellisesta tilanteesta ja maksuhäiriöistä. Suomen Asiakastieto Oy ja Bisnode Finland Oy rekisteröivät yksityishenkilöiden luottotietoja. Pääsääntöisesti pelkkä laskun maksaminen myöhässä ei aiheuta maksuhäiriömerkintää, vaan maksuhäiriö voidaan merkitä, jos viranomaisen tai kulutusluottoja myöntävä yritys on todennut maksun laiminlyönnin. Luottotietorekisteriin

tallennettavia viranomaisen toteamia maksun laiminlyöntejä ovat käräjäoikeuden antamat velkomustuomiot sekä ulosottoviranomaisen antamat varattomuus- tai tuntemattomuusesteet. Kulutusluottoja myöntävä yritys voi ilmoittaa osamaksukaupassa tai luottokortin käytössä todetun maksun viivästymisen tietyillä edellytyksillä (ks. edellä kohdassa 4.3 esitetty). (Omatiedon www-sivut 2014.)

Kuluttajan luottotietomerkinnästä riippuen tietojen tallennusaika vaihtelee 2-4 vuoteen. Velkomustuomion ja varattomuusmerkinnän tallennusaika on 3 vuotta. Kolmen vuoden tallennusaika lyhenee kahteen vuoteen, jos maksuhäiriömerkinnän aiheuttanut saatava on maksettu. Maksuhäiriömerkintä poistetaan rekisteristä, jos velallinen hoitaa velan kahden vuoden jälkeen. Suomen Asiakastiedolle pitää toimittaa virallinen ilmoitus asiasta. Lyhennyssäntöä sovelletaan vain silloin, kun henkilöllä on ainoastaan yksi merkintä tai on kysymys viimeisimmästä merkinnästä. Uusi merkintä edellisen merkinnän voimassaoloaikana pidentää aikaisemman merkinnän tallennusaikaa vuodella eikä tieto saatavan maksusta lyhennä tallennusaikaa. (Luottotietolaki 527/2007 18 §.)

4.4.4 Oikeudellisen perinnän kustannukset

Oikeudellisessa perinnässä kuluriski on velkojalla, vaikka velallinen vastaakin oikeudellisen perinnän kustannuksista. Perintäkustannukset jäävät velkojan maksettaviksi, jos velallinen on maksukyvytön. Oikeudellista perintää harkittaessa arvioidaan perinnän kustannukset suhteessa perittävän saatavan määrään. Oikeudelliseen perintään ei ole kannattavaa ryhtyä esimerkiksi silloin, jos perinnän kustannukset ylittävät saatavan pääoman määrän tai jos velallinen on varaton. (Lindström 2011, 267.)

Tuomioistuimeen saapuvista haastehakemuksista valtaosa laaditaan ammattimaista perintätoimintaa harjoittavissa yrityksissä. Näissä yrityksissä prosessit ovat pitkälti automatisoituja ja tavallisten perittävien saatavien oikeudellinen perintä on kustannustehokasta. Haastehakemusten toimittaminen on helpottunut sähköisen asioinnin myötä ja vähentänyt kustannuksia. Vastapuolen maksettavia oikeudenkäyntikulujen

enimmäismääriä alennettiin syyskuussa 2012 pienten saatavien osalta ja pääomakategorioiden määrä nostettiin kolmeen. (Oikeusministeriön tiedote 5.7.2012.)

Oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärä on 50 euroa, jos velan pääoma on alle 300 euroa. Kulujen enimmäismäärä on 80 euroa, jos pääoma on vähintään 300 euroa mutta enintään 1000 euroa. Jos velan pääoma on yli 1000 euroa, on enimmäismäärä 110 euroa. Tavanomaista vaativammassa asioissa voidaan oikeudenkäyntikulut tuomita korkean taksan mukaisina, jolloin enimmäismäärät ovat 80 euroa, 120 euroa ja 160 euroa. (Oikeusministeriö www-sivut 2012.)

Asian käsittelystä tuomioistuimessa peritään oikeudenkäyntimaksu, jonka summa on 86–196 euroa tavallisessa riita-asiassa. Sähköisen haastehakemuksen oikeudenkäyntimaksu on 65 euroa. (Oikeus www-sivut 2014.)

4.4.5 Ulosotto

Ulosottoperinnässä ulosottoviranomainen alkaa periä saatavaa, kun velkoja on toimittanut ulosottohakemuksen ja täytäntöönpanoperusteen ulosottoon. Ulosotto on velallisen tuloihin ja omaisuuteen kohdistuvaa pakkotäytäntöönpanoa. Ensisijaisesti ulosmittaus kohdistuu velallisen palkkaan ja rahavaroihin ja viimeksi velallisen omistamaan kiinteään omaisuuteen. Velallisen henkilökohtaiset tavarat ja koti-irtaimisto jäävät ulosoton ulkopuolelle. Ulosottoperinnän pakkotäytäntöönpanossa velallinen pakotetaan suorittamaan saatava. (Bräysy 2013, 28.)

Velallinen voidaan todeta ulosotossa varattomaksi, ellei saatavalle kerry suoritusta ulosotosta. Tällöin täytäntöönpanoperuste palautuu takaisin velkojalle. Saatava voidaan toimittaa uudelleen ulosottoon ja niin on hyvä tehdäkin 2-3 vuoden välein. (Rikalainen & Uitto 2008, 189.)

Ulosottomaksuista taulukkomaksu peritään velalliselta kulloinkin kertyneestä suorituksesta. Maksun suuruus määräytyy suorituksen tai lyhennyksen määrästä. Velallisen varattomuuden tai muun esteen vuoksi peritään hakijalta ulosottoasian palautuk-

sen yhteydessä käsittelymaksu. Tilitysmaksu peritään velkojalta hänelle tilitettävästä rahamäärästä. Tilitysmaksu on 1,45 % tilitettävästä rahamäärästä, mutta enintään 500 euroa tilityskerralta. (Oikeus www-sivut 2014.)

4.5 Jälkiperintä

Monet perintäalan toimijat tarjoavat asiakkailleen luottotappioiksi kirjattujen saatavien pitkäaikaista seuranta eli jälkiperintää. Jälkiperinnässä asiamies perii saatavaa vanhentumiseen tai täytäntöönpanokelpoisuuden päättymiseen saakka. Vuosikausia kestävä jälkiperintä on lakimuutoksen jälkeen lähes kulutonta, sillä ainoastaan sellaisista kirjeistä, joilla esimerkiksi velan vanhentuminen katkaistaan, saa vaatia perintäkuluja. Kokonaiskuluvastuuta ei kuitenkaan voi ylittää. (Willman 2014.)

Jälkiperintään siirrytään, kun velkoja on päättänyt lopettaa saatavan perinnän toistaiseksi velallisen maksukyvyttömyyden vuoksi. Saatavan perintää ei ole lopetettu lopullisesti, vaan odotetaan esimerkiksi velallisen maksukyvyn parantumista, velallisen paluuta Suomeen tai velallisen olinpaikan selviämistä. Jälkiperinnässä voi olla sekä vapaaehtoisen perinnän että oikeudellisen perinnän saatavia. Jälkiperintään siirretty vapaaehtoisen perinnän saatava on pieni ja/tai velallisen maksukyky niin heikko, ettei oikeudellinen perintä ole ollut kannattavaa korkean kuluriskin takia. Jälkiperinnässä voi olla myös ulosotosta varattomuusesteellä palautuneita saatavia. (Rikalainen & Uitto 2008, 189.)

Jälkiperintää hoitavat pääasiassa perintätoimistot. Saatavasta riippuen jälkiperintä voi olla vapaaehtoista perintää, oikeudellista perintää ja ulosotto-perintää. Jälkiperintä on perintäprosessissa tärkeässä osassa, sillä siinä pystytään tulouttamaan velkojille jo luottotappioiksi kirjattuja saatavia. Jälkiperinnän tehtävänä on myös varmistaa, etteivät saatavat vanhene. (Rikalainen & Uitto 2008, 189.)

Muutamilla perintätoimistoilla on käytössä yhdistelmähaaste, jossa kaikki samaa velallista koskevat toimeksiannot on koottu yhteen haastehakemukseen riippumatta siitä, kuka on saatavan alkuperäinen velkoja. Yhdistelmähaastetta käytetään erityisesti

pienien saatavien perintään, joita ei muuten siirrettäisi oikeudelliseen perintään. Yhdistelmähaasteessa toimeksiantajat siirtävät saatavat kaikkine oikeuksineen perintätoimistolle, jolloin perintätoimisto toimii kantajana haastehakemuksessa. (Rikalainen & Uitto 2008, 190.)

5 PERINTÄLAINSAÄDÄNTÖ JA SEN UUDISTUKSET

Saatavien perintää koskevaa lainsäädäntöä ja ohjeistusta on uudistettu voimakkaasti sekä vapaaehtoisessa että oikeudellisessa perinnässä. Ennen perintälakia sovellettiin vapaaehtoiseen perintään yleisiä kauppakaaren asiamiestä ja oikeustoimilain valtuutusta koskevia säännöksiä. Myöskään vapaaehtoisen perinnän kuluista ja niiden korvaamisesta ei ollut erityisiä lakisäännöksiä. (Lindström 2011, 211.)

5.1 Hyvä asianajotapa

Perintälain valmistelu aloitettiin 1994 ja laki saatavien perinnästä tuli voimaan 1999. Lain valmistelussa käytettiin Suomen Asianajoliiton vuonna 1972 hyväksymiä ohjeita hyvästä asianajotavasta, jotka sisältävät samankaltaisia periaatteita kuin hyvää perintätapaa koskevat ohjeet. Asianajoliiton ohjeiden mukaan asianajaja ei saa asiaa ajaessaan sopimattomasti painostaa vastapuolta. Asianajaja ei myöskään saa tarpeettomasti loukata tai ärsyttää vastapuolta toimenpiteillä tai lausumilla. Ennen oikeudellisiin toimenpiteisiin ryhtymistä on asianajajan ilmoitettava vastapuolelle päämiehenä vaatimuksista ja annettava kohtuullinen harkinta-aika ja tilaisuus asian sovinnolliseen selvittämiseen. Asianajaja saa kuitenkin ryhtyä ilman edellä käypää ilmoitusta sellaisiin toimiin, jotka ovat tarpeen päämiehen edun vuoksi, jos toimenpiteiden siirtäminen aiheuttaisi päämiehelle oikeudenmenetyksen tai muuta vahinkoa tai muutoin erityisestä syystä. (HE 199/1996).

5.2 Perintälaki

Laki saatavien perinnästä eli ns. perintälaki tuli voimaan 1.9.1999, mutta myöhemmin lakia on muutettu useaan kertaan. 1.5.2005 lakia uudistettiin laajasti muun muassa lisäämällä yksityiskohtaisemmat säännökset velallisen kuluvastuusta kuluttajasaatavien perinnässä ja perinnän aikarajoista. Perintälaki säättää erääntyneen saatavan perintää ja perintään liittyviä muita asioita kuten velkasuhteen osapuolten asemaan vaikuttavista seikoista. (Lindström 2011, 210–212.)

Perintälaki on yleislaki, mikä tarkoittaa, että perintälakia ei sovelleta, jos muussa laissa säädetään toisin. Tällainen perintälain syrjäyttävä erityislaki on esimerkiksi laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 706/2007. Perintälaki on velallisen hyväksi pakottavaa oikeutta, eikä siitä voi toisin sopia, vaikka velallinen siihen suostuisikin. (Pönkä 2013, 41.)

Saatavien perinnässä annetussa laissa (513/1999) perinnällä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden tarkoitus on saada velallinen vapaaehtoisesti suorittamaan erääntynyt saatava velkojalle. Laki koskee sekä velkojan itsensä että perintätoimistolle siirrettyjen saatavien perintää, mutta osa säännöksistä koskee vain ammattimaista perintää harjoittavia. Perintälaisissa ei säädetä saatavan velkomisesta tuomioistuimessa, ulosotossa tai kun velkoja myy pantin saadakseen maksun. Oikeudelliseen perintään sovelletaan oikeudenkäymiskaarta ja ulosottokaareissa säädetään ulosottoperinnästä. Oikeudenkäynnin ohella suoritettavaan vapaaehtoiseen perintään sovelletaan perintälakia. (Lindström 2011, 212- 213.)

Viimeisin perintälakia koskeva muutos tuli voimaan 16.3.2013. Perintälakiuudistuksen tärkeimpiä tarkoituksia on ollut rajoittaa kuluttajaperinnän kustannuksia, jotta kuluttajien velat eivät kulujen vuoksi kasvaisi suhteettomasti. Lakimuutos sai alkunsa, kun oikeusministeriö asetti työryhmän keväällä 2011 valmistelemaan EU:n uudistetun maksuviivästysdirektiivin täytäntöönpanoa Suomessa. Maksuviivästysdirektiivin 1-8 ja 10 artiklan noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset oli saatettava voimaan jäsenvaltioissa viimeistään 16.3.2013. (Maksuviivästystyöryhmän mietintö 13.4.2012, 8.)

5.3 Vakiokorvaus maksun myöhästyessä

Maksuviivästysdirektiivi (2011/7/EU) on Suomessa saatettu voimaan pääosin lailla kaupallisten sopimusten maksuehdoista. Em. laissa säädetään elinkeinonharjoittajavelkojalle oikeus 40 euron vakiokorvaukseen maksun myöhästyessä, kun velallinen on toinen elinkeinonharjoittaja tai hankintayksikkö. Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat muun muassa valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset sekä julkisoikeudelliset laitokset. Velkojan ei tarvitse lähettää maksumuistutusta tai tehdä muita toimenpiteitä, vaan hän on oikeutettu vakiokorvaukseen pelkästään maksuviivästyksen perusteella. (Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista 30/2013.)

Laissa kaupallisten sopimusten maksuehdoissa säädetään myös maksuajan enimmäiskestosta ja viivästyskorosta Sellainen sopimusehto, jonka mukaan velkojalla ei ole oikeutta viivästyskorkoon, on tehoton. Viivästyskorko ei voi myöskään olla alempi, kuin korkolain 4 a §:n 1 momentin mukainen. Viivästyskorko on korkolain 633/1982 4 a §:n mukaan kahdeksan prosenttiyksikköä korkeampi, kuin kulloinkin voimassa oleva korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko. Laissa maksuaika on enintään 30 päivää, jos velallinen on hankintayksikkö ja maksuaika saa olla enintään 60 päivää, jos siitä on nimenomaisesti sovittu ja se on perusteltua sopimuksen erityisluonteen vuoksi. Jos velallinen on elinkeinonharjoittaja, on maksuaika 60 päivää ja sen voi ylittää vain, jos siitä on nimenomaisesti sovittu. Lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen solmittuihin sopimuksiin ja se on pakottavaa lainsäädäntöä. Tämä tarkoittaa, että sopimusehdoista ei voi poiketa velkojan vahingoksi. (Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista 30/2013.)

5.4 Perintälakiuudistuksen käsittely

Oikeusministeriön asettama työryhmä antoi mietintönsä oikeusministeriölle joulukuussa 2011 ja ehdotti perintälakiin muitakin kuin direktiiviin perustuvia muutoksia. Työryhmä ehdotti hyvän perintätavan sisällön täsmentämistä ja sen noudattamisen tehostamista. Työryhmä ehdotti myös kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismäärien tarkistamista ja perintään kertyneiden varojen kohdennusjärjestyksen muuttamista. Näiden lisäksi työryhmä ehdotti lakiin säännöstä, jossa velallinen voi pyytää

perinnän keskeyttämistä ja asian siirtämistä oikeudelliseen perintään. (Maksuviivästystyöryhmän mietintö 13.4.2012, 8.)

Oikeusministeriö pyysi useilta viranomaistahoilta ja yhteisöiltä lausuntoja työryhmän mietinnöstä ja saikin monia kannanottoja. Yleisesti ottaen maksuviivästysdirektiivin ja perintälain uudistusehdotukset saivat myönteistä palautetta. Etenkin hyvän perintätavan sisällön täsmentäminen oli useiden vastaajien mielestä erittäin kannatettavaa. Velallisen oikeus saada perintä keskeytettyä herätti keskustelua ja suuri osa vastustajista katsoi järjestelyn lisäävän osapuolten kustannuksia sekä summaaristen velkomusasioiden määrää tuomioistuimissa. Myös perinnässä kertyvien varojen kohdentamisjärjestyksen muutos sai aikaan erilaisia mielipiteitä puolesta ja vastaan. (Maksuviivästystyöryhmän mietintö 13.4.2012, 9-10.)

Kohdennusjärjestyksellä oli yhdeksän kuukautta siirtymäaika lain voimaantulosta ja se tuli voimaan joulukuussa 2013. Perinnästä aiheutuvia kuluja voidaan edelleen periä velalliselta, mutta kulujen on oltava kohtuulliset ottaen huomioon saatavan suuruus, suoritettu työmäärä ja perintätehtävien tarkoituksenmukaisuus. (HE 57/2012.)

5.5 Perintälain keskeiset muutokset

Perintälain muutokset astuivat voimaan 16.3.2013 ja perintälakiin kirjattiin mm. velallisen oikeus kiistää maksuvelvollisuutensa ja oikeus pyytää saatavan perinnän keskeyttämistä ja saatavan siirtämistä oikeudelliseen perintään. Tärkeitä muutoksia olivat myös perintäkulujen alentaminen ja hyvän perintätavan täsmentäminen. Kuluihin liittyvä lakimuutoksen vaikutus on suurin perintätoimiston toimintaan ja käsittelenkin sitä omana kappaleenaan luvussa 6 ja hyvää perintätapaa käsitellään luvussa 7. Perintälakiin tuli lisäksi uusi säännös perinnässä kertyvien varojen kohdentamisesta saatavan eri osille ja vahingonkorvausvelvollisuus, joka aiemmin koski ainoastaan ammattimaista perintää harjoittavia, laajentui koskemaan kaikkia perintää harjoittavia. (Bräysy 2013, 22.)

5.5.1 Vapaaehtoisen perinnän keskeyttäminen velallisen pyynnöstä

Perintälain 4 c §:ssä määrätään, että velallisella on oikeus pyytää vapaaehtoisen perinnän keskeytystä ja asian viemistä oikeudelliseen perintään. Tätä säännöstä sovelletaan ainoastaan kuluttajasaatavien perinnässä. Velallisen on tehtävä keskeytyspyyntö kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla ja keskeytyspyynnön voi tehdä vasta, kun saatava on kokonaan erääntynyt. Näin ollen kestovelkasuhteessa, kuten esimerkiksi useassa erässä erääntyvissä vuokra- ja sähkösaatavissa, keskeytyspyyntö voidaan aiheellisesti esittää vasta, kun sopimussuhde on kokonaan päättynyt. Säännöksen tarkoitus on estää vapaaehtoisen perinnän perintäkulujen kasvu silloin, kun velallisen taloudellinen tilanne on sellainen, ettei hän pysty selviytymään perintään edenneistä saatavista esimerkiksi jo ulosotossa olevien velkojen vuoksi. (Perintälaki 513/1999, 4 c §.)

Maksuvaatimuksessa on ilmoitettava oikeudesta esittää vapaaehtoisen perinnän keskeyttämistä. Kirjeestä tulee myös käydä ilmi, ettei keskeytyspyyntö estä velkojaa viemästä saatavaa tuomioistuimeen eikä saatavan ulosottoperintää. Maksuvaatimuksessa tulee ilmoittaa, että keskeytyspyyntö on tehtävä kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla. (Pönkä 2013, 49.)

Velkoja voi keskeytyspyynnöstä huolimatta jatkaa vapaaehtoista perintää, ellei vaadi siitä aiheutuneista kuluista korvausta velalliselta. Velkoja voi periä korvausta edelleen maksumuistutuksista, jotka koskevat maksuhäiriötiedon ilmoittamista, vanhentumisen katkaisemista tai muita velkojan oikeuksien säilyttämistä. Velallinen ei tekemällään keskeytyspyynnöllä tunnusta saatavan oikeellisuutta, vaan voi myöhemmin kiistää maksuvelvollisuutensa. (Bräysy 2013, 24–25.)

5.5.2 Velallinen kiistää saatavan

Kielto periä riitautettua saatavaa oli jo aiemmin kirjattu kuluttaja-asiamiehen hyvää perintätapaa koskeviin ohjeisiin, mutta käytännössä oli esiintynyt epäselvyyttä siitä, milloin saatava on riitautettu siten, ettei vapaaehtoista perintää voida jatkaa. Tämä

vuoksi perintälakiin lisättiin uusi pykälä (4 b §), jossa saatavan vapaaehtoinen perintä kielletään velallisen kiistettyä maksuvelvollisuutensa. (HE 57/2012, 15.)

Säännös maksuvelvollisuuden kiistämisestä siis lisättiin perintälakiin 513/1999 16.3.2013. Kyseinen kielto koskee vain perintälaissa tarkoitettua perintää, jossa pyrkimyksenä on saada velalliselta vapaaehtoinen suoritus saatavaan. Velallisen kiistettyä saatavan, voi velkoja joko lopettaa perintätoimet tai viedä asian käräjäoikeuden käsiteltäväksi, sillä perintälain mukaista perintää ei saa jatkaa ennen asian selvittämistä. Velallinen voi myös kiistää maksuvelvollisuutensa osittain, jolloin perintää voidaan jatkaa riidattomalta osalta. (Pönkä 2013, 44- 45.)

Kiistäminen yksinään ei lopeta perintää, ellei velallinen esitä kiistämislle asiallisia perusteita tai jos hän vetoaa sellaiseen perusteeseen, jolla ei ole vaikutusta maksuvelvollisuuteen. Lainsäätaja ei aseta velallisen esittämille kiistämisen perusteille suuria vaatimuksia erityisesti sellaisissa asioissa, joissa velkojalla on näyttövelvollisuus. Tällainen näyttövelvollisuus on esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, kun velallinen väittää, ettei saatavan perusteeseen liittyvää sopimusta tai muuta perustetta ole syntynyt tai kun tuote tai palvelu ei vastaa sovittua. (Pönkä 2013, 45.)

Tilanne pitää selvittää ennen perinnän jatkamista, jos velallinen on huomauttanut saatavasta tai ilmoittanut sosiaalisesta suorituksestaan. Hyvään perintätapaan kuuluu, että velalliselta tiedustellaan kiistämisen perustetta, ellei hän ole sitä jo esittänyt. Hyvän perintätavan mukaisesti velalliselle myös kerrotaan riitautuksen johdosta annettavassa vastauksessa, että luovutaanko saatavan perinnästä vai jatketaanko ja miksei velallisen perusteella ollut vaikutusta maksuvelvollisuuteen. Perintä keskeytetään ja toimeksisaaja selvittää asiaa velkojalta, jos saatava on epäselvä ja riitainen velallisen esittämien perusteiden vuoksi. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 7.)

Riitautetun saatavan perintää voidaan siis kuitenkin jatkaa oikeudellisessa perinnässä. Asian käsittelystä tuomioistuimessa aiheutuu kulatoriski sekä velkojalle että velalliselle. (Bräysy 2013, 22.)

Pelkkä perusteltu kiistäminen ei riitä suoraan ulosottokelpoisissa julkisoikeudellisissa saatavissa (esim. kunnan terveyskeskusmaksu), vaan perinnän keskeyttämiseen vaaditaan verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetun lain 9 §:n mukaisen perustevalituksen tekemistä tai velallisen käyttämään muuta siihen rinnastettavaa oikeussuojakeinoa. Hyvän perintätavan mukaisesti suoraan ulosottokelpoisissa saatavissa ohjeistetaan velallinen tekemään perustevalitus tai käyttämään muuta vastaavaa oikeussuojakeinoa, jos hän kiistää maksuvelvollisuutensa. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 7.)

5.5.3 Vahingonkorvausvelvollisuus

Perintälain 15 §:n mukaan velkoja on velvollinen korvaamaan velkojan tai toimeksisaajan lain vastaisesta tai muuten virheellisestä toiminnasta aiheutuneen taloudellisen vahingon sille, johon perintä on kohdistettu. Myös toimeksisaaja on vastuussa vahingon korvaamisesta, jos vahinko on aiheutunut toimeksisaajan virheellisestä menettelystä. (Perintälaki 513/1999, 15 §.)

Tyypillisiä velalliselle korvattavia kuluja ovat erilaiset selvittely- ja puhelinkulut sekä tositteiden hankinnasta aiheutuneet kustannukset. Markkinaoikeus voi päätöksellään kieltää velkojan hyvän perintätavan vastaisen toiminnan tai jos velkoja toimii muiden perintälain säännösten vastaisesti. Markkinaoikeus voi määrätä uhkasakon hyvän perintätavan vastaisesta toiminnasta ja jos toimintaa jatketaan tästä huolimatta, voi kuluttaja-asiamies määrätä perintäkiellon. Hyvän perintätavan rikkominen voi olla rikos, jolloin rangaistuksena on sakko. (Bräysy 2013, 23.)

5.6 Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n eriävä mielipide perintälakiuudistukseen

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry vastusti kirjelmässään 16.12.2011 perintälain muutosta, sillä se katsoi muutosten heikentävän vapaaehtoista perintää ja vähentävän velallisen mahdollisuutta vaikuttaa omaan asiaansa. Tästä seuraisi liiton näkemyksen mukaan se, että saatava siirtyisi nopeammin oikeudelliseen perintään. Kasvavan oikeudellisen perinnän seurauksena maksuhäiriömerkintöjen määrä lisääntyisi ja myös

ulosottoperinnän maksut tulisivat velallisen maksettaviksi. (Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n eriävä mielipide 16.12.2011, 1.)

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry (myöhemmin Liitto) vastusti velallisen oikeutta saada perintä keskeytettyä. Liiton mukaan tämä säännös aiheuttaa sekä velkojalle että velalliselle lisäkuluja, koska velalliset eivät välttämättä ymmärrä keskeytyspyynnön koskevan ainoastaan vapaaehtoista perintää. Velkojalle aiheutuu lisäkustannuksia oikeudenkäyntimaksusta ja ulosottoerinnästä. Velalliselle tulee lisäkustannuksia oikeudenkäyntikuluista ja ulosoton taulukkomaksuista. Liiton mukaan tämä asettaa velallisen huonompaan asemaan kuin vapaaehtoisessa perinnässä, jossa kustannukset ovat edullisemmat tai niitä ei ole. (Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n eriävä mielipide 16.12.2011, 6.)

Liitto katsoi lausunnossaan, että perintälain muutosehdotus lisää maksuhäiriömerkintöjen määrää rajoittamalla vapaaehtoisen perinnän toimenpiteitä. Kuluttajien maksuhäiriömerkinnät ovat ennen lakimuutosta pysyneet liiton mukaan kohtuullisella tasolla, koska liiton jäsenyrityksissä on suosittu vapaaehtoista perintää ja velallinen on ollut koko ajan tietoinen perinnän etenemisestä. Maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa velallisen toimia monessa eri asiassa kuten esimerkiksi luotonsaantia ja vuokra-asunnon saamista (Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n eriävä mielipide 16.12.2011, 1.)

6 PERINTÄKULUT

Ennen perintälain voimaantuloa vuonna 1999 ainoastaan Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n jäsenyritykset olivat ainoina perintäalan yrityksinä velvollisia noudattamaan kohtuullisuuden periaatetta vaatiessaan perintäkuluja velalliselta (Willman 1999, 77). Kuluttajasaatavien perintää on säännelty muiden saatavien perintää enemmän ja niistä perittävien perintäkulujen määrää on rajattu. Perintälaki sallii kuitenkin, että velalliselta peritään perinnästä aiheutuvia kuluja. Erääntyneen ja maksa-

mattoman laskun loppusumma kasvaa laskun alkuperäisestä määrästä, sillä velallisen on korvattava velkojalle pääoman ja viivästyskoron lisäksi kohtuulliset ja tarpeelliset perintäkulut. Kohtuullisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon muun muassa saatavan suuruus ja suoritettu työmäärä. Toimeksisaajan suorittamasta perinnästä saadaan velalliselta vaatia perintäkuluina ainoastaan sitä summaa, jonka velkoja on toimeksiannosta sen ja toimeksisaajan välisellä sopimuksella velvollinen suorittamaan. (Bräysy 2013, 21.)

Suoraan ulosottokelpoisten saatavien perintäkulut ovat myös suoraan ulosottokelpoisia. Suoraan ulosottokelpoisten kuluttajasaatavien perintäkuluja ei kuitenkaan voi enää periä perintätoimiston nimissä erillisinä alkuperäisestä velasta, vaan ne on perittävä yhdessä alkuperäisen velan kanssa. Velallinen on vastuussa perintäkuluista vain velkojalle eikä velalliselta saa periä enempää kuluja kuin mitä velkoja itse maksaa perintätoimistolle. (HE 57/2012, 21.)

6.1 Perintäkulujen enimmäismäärät

Ennen maaliskuun 2013 lakimuutosta perintäkulujen enimmäismäärät olivat vapaaehtoisessa perinnässä saatavan pääomasta riippuen 190 eurosta (pääoma alle 250 euroa) 220 euroon (pääoma yli 250 euroa). Suoraan ulosottokelpoisissa saatavissa perintäkulujen enimmäismäärä oli 59 euroa. (Perintälaki 513/1999 10 d §.)

Lakimuutoksen myötä perintäkulujen enimmäismäärät muuttuivat ja pääoman ollessa 0-100 euroa on kulujen enimmäismäärä pudotettu 60 euroon. Perintäkulujen enimmäismäärä on 120 euroa, kun pääomaa on yli 100- 1000 euroa. Yli 1000 euron pääomalla perintäkulujen enimmäismäärä on 210 euroa ja suoraan ulosottokelpoisissa saatavissa enimmäismäärä on laskettu 51 euroon. (Perintälaki 513/1999 10 d §.)

Taulukossa 1 tarkastellaan perintäkulujen enimmäismääriä nyt ja ennen perintälakimuutosta.

Taulukko 1. Perintäkulujen enimmäismäärät (10 d §)

Pääoman määrä	Enimmäismäärä aiemmin	Enimmäismäärä nyt
0-100 €	190 €	60 €
Yli 100 -250 €	190 €	120 €
Yli 250-1000	220 €	120 €
Yli 1000 €	220 €	210 €
Suoraan ulosotto- kelpoinen saatava	59 €	51 €

Enimmäismäärät vastaavat kahdesta maksumuistutuksesta, kahdesta maksuvaatimuksesta ja yhdestä maksusuunnitelmasta perittäviä enimmäiskuluja ja määrään on lisätty 15 prosentin joustovara. Joustovara on tarkoitettu kattamaan muiden tarpeellisten perintätoimien aiheuttamat kohtuulliset kustannukset. Tällainen tarpeellinen toimi voi olla esimerkiksi velallisen pyynnöstä aiheutuva maksuajan pidennys eli eräpäivän siirto, josta enemmän kohdassa 6.1.4. (HE 57/2012, 19.)

6.1.1 Maksuhuomautuskulut

Kuluttajasaatavien perinnässä saa velalliselta vaatia kirjallisesta maksumuistutuksesta enintään 5 euroa. Maksumuistutuksesta saa vaatia perintäkuluja vain, jos saatavan eräpäivästä on kulunut vähintään 14 päivää. Toisen maksullisen maksumuistutuksen saa lähettää aikaisintaan 14 päivän kuluttua edellisestä muistutuksesta. Maksuhuomautusten määrää ei ole perintälaissa rajattu, kunhan perintäkulujen enimmäismäärät eivät ylity. (Bräysy. 2013, 23–24.)

6.1.2 Maksuvaatimuskulut

Samana kuluttajasaatavan perinnässä saa lain mukaan vaatia perintäkuluja pääsääntöisesti enintään kahdesta maksuvaatimuksesta. Toisesta maksuvaatimuksesta saa vaatia enintään puolet ensimmäisen maksuvaatimuksen kuluista. Jos velkoja perii saatavaansa itse, taikka jos se ja perintätoimisto kuuluvat samaan konserniin, saa maksu-

vaatimuksesta velottaa enintään 5 euroa. Maksuvaatimuksesta saa vaatia kuluja, jos edellisen maksuhuomautuksen tai maksuvaatimuksen lähettämisestä on kulunut 14 päivää. Velalliselle voi kuitenkin lähettää laissa säädettyä useampia maksuvaatimuksia, mutta niistä ei yleensä voi vaatia korvausta velalliselta. (Kuluttajaviraston www-sivut 2014.)

Kuluttajasaatavan perinnässä ensimmäisestä maksuvaatimuksesta saa vaatia enintään

- a) 14 euroa, jos saatavan pääoma on enintään 100 euroa
- b) 24 euroa, jos saatavan pääoma on yli 100 euroa, mutta enintään 1000 euroa
- c) 50 euroa, jos saatavan pääoma on yli 1000 euroa (koskee perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittavia – muut saavat vaatia näistä vain 5 €)

Suoraan ulosottokelpoista saatavaa koskevasta ensimmäisestä maksuvaatimuksesta saa vaatia enintään 14 euroa (koskee perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittavia). Toisesta samaa saatavaa koskevasta maksuvaatimuksesta saa vaatia enintään puolet ensimmäisen maksuvaatimuksen kuluista.

Taulukossa 2 havainnollistetaan maksuvaatimuksen enimmäiskuluja ensimmäisestä ja toisesta maksuvaatimuksesta.

Taulukko 2. Maksuvaatimuksen enimmäiskulut

	1. Maksuvaatimus	2. Maksuvaatimus
Pääoma alle 100 euroa	14	7
Pääoma yli 100 euroa ja alle 1000 euroa	24	12
Pääoma yli 1000 euroa	50	25
Suoraan ulosottokelpoinen saatava*	14	7

*Tämä koskee ammattimaisesti perintätoimintaa harjoittavia, ei kuntia. Jos kunta peri itse omaa saatavaansa, voi kirjallisesta maksuhuomautuksesta periä enintään 5 euroa.

Taulukossa 3 on esimerkki perintäkulujen kertymisestä, kun alkuperäinen lainasumma on 200 euroa ja jätetään huomioimatta viivästyskoron määrä. Kahdesta maksuhuomautuksesta kertyy molemmista 5 euroa lisäkustannusta. Perintätoimiston lähettämistä kahdesta maksuvaatimuksesta tulee lisäkuluja yhteensä 36 euroa ja kokonais-

summa on 246 euroa. Asian siirtyessä oikeudelliseen perintään tulee velalliselle maksettavaksi haasteen kuluista 136 euroa. Sähköistä haastehakemusta käytettäessä on kokonaissumma 361 euroa. Ulosottoerinnässä sinne siirtynyt summa, 382 euroa, kasvaa edelleen ulosoton kuluilla ja viivästyskorolla, jota ei näissä summissa ole huomioitu lainkaan. (Kuluttajaviraston www-sivut 2013.)

Taulukko 3. Esimerkki perintäkulujen kertymisestä (Kuluttajaviraston www-sivut 2013.)

ALKUPERÄINEN PIKAVIPPI	200 €
1.maksumuistutus 5 €	205 €
2.maksumuistutus 5 €	210 €
1.maksuvaatimus perintätoimistolta 24 €	234 €
2.maksuvaatimus perintätoimistolta 12 €	246 €
Maksuhäiriömerkintä mahdollinen 60 päivän viivästyksen jälkeen, jos asiasta maininta kuluttaja- luottosopimuksessa ja vähintään 21 päivää aikaisemmin on lähetetty maksukehotus, jossa asiasta mainittu	Mahdollinen maksuhäiriömerkintä
Haaste käräjäoikeuteen 136 € (oikeudenkäyntikulut 50 € + käräjäoikeuden oikeudenkäyntimaksu 86 €). <i>*Sähköisen haastehakemuksen oikeudenkäyntimaksu on 65 euroa. (Oikeus www-sivut 2014.)</i>	382 € <i>*(361 €)</i>
Käräjäoikeus antaa velkomustuomion (luottotietoihin maksuhäiriömerkintä)	382 € (361 €) + maksuhäiriömerkintä
Ulosotto Ulosottomaksu 27 €, jos velallinen maksaa summan yhdellä kertaa	409 €
Lisäksi koko ajalta kertyy viivästyskorkoa	

Yhteenvetona alkuperäinen 200 euron saatava on kasvanut yli kaksinkertaiseksi 409 euroon. Jos saatava olisi suoraan maksuhuomautuksen jälkeen velallisen pyynnöstä siirtynyt oikeudelliseen perintään, olisi velallinen välttynyt maksamasta 36 euron vapaaehtoisen perinnän kulut.

6.1.3 Maksusuunnitelmakulut

Velalliselta saa vaatia pääomaltaan enintään 100 euron kuluttajasaatavan perinnässä tai suoraan ulosottokelpoisesta velasta perintäkuluja enintään yhdestä maksusuunnitelmasta. Yli 100 euron velan osalta saa vaatia enintään kahdesta maksusuunnitelmasta. (Perintälaki 513/1999 10 c §.)

Taulukossa 4 esitetään maksusuunnitelmakulujen määräytyminen saatavan pääoman ja maksuerien määrän mukaisesti.

Taulukko 4. Perintäkulujen enimmäismäärät maksusuunnitelma (10 a §)

Pääoman ja erien määrä	Maksusuunnitelma
0-100 € TAI enintään 4 erää	20 €
Yli 100 -1000 € JA yli 4 erää	30 €
Yli 1000 € JA yli 4 erää	50 €
Suoraan ulosotto- kelpoinen saatava	20 €

Maksusuunnitelman enimmäiskulujen katsotaan kattavan maksusuunnitelman laatimiseen ja valvontaan liittyvät tehtävät. Myös maksusuunnitelman tavanomaiset ja pienet muutokset kuuluvat niihin. Ainoastaan maksusuunnitelman muutoksesta, joka edellyttää kokonaan uuden maksusuunnitelman tekemistä, voidaan veloittaa erikseen. (Pönkä 2013, 55.)

6.1.4 Eräpäivän siirto

Eräpäivän siirrossa sovitaan laskulle uusi eräpäivä velkojan kanssa. Velallisen pyynnöstä tehdystä maksuajan pidennyksestä saa vaatia enintään 5 euroa vain, jos maksu-

ajan pidennys on vähintään 14 päivää. Tämä säännös estää kulujen perimisen lyhyemmistä kuin 14 päivän maksuajan pidennyksestä. (Pönkä 2013, 56.)

6.2 Enimmäismäärien ylittäminen

Lainsäädäntö asettaa enimmäismäärät perintäkuluille ja ne voidaan ylittää ainoastaan erityisissä tilanteissa, joissa perintä esimerkiksi edellyttää tavanomaista suurempaa työmäärää. Tällöin velkojan pitää eritellä kulut ja niiden perusteet sekä ilmoittaa velalliselle kulujen määrän olevan enimmäismääriä suuremmat. Erityisiä syitä voivat olla esimerkiksi, että velallinen on antamalle totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja vaikeuttanut perintää tai kun samassa velassa on useita velallisia ja jokaiselle on lähetettävä oma maksuvaatimus tai velallinen ei ole noudattanut sovittua maksusuunnitelmaa ja hänelle ilmoitetaan asian siirtämisestä oikeudelliseen perintään. (Pönkä 2013, 56–57.)

6.3 Perintäkulujen kokonaiskuluvastuun seuranta

Vuoden 2005 perintälain muutoksen johdosta antamassaan mietinnössä (La VM 14/2004 vp) eduskunnan lakivaliokunta katsoi, että perintäkulujen kehitystä tulee seurata säännöllisesti. Valiokunta koki, että perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittavien toimijoiden kannalta on tärkeää, että kulut seuraavat alan kustannuskehitystä ja että ne siten vastaavat perintätoiminnasta toimijoille aiheutuneita kohtuullisia kuluja. Perintäkulujen enimmäismääriä ei ollut muutettu vuoden 2005 jälkeen ja lainsäätäjän käsityksen mukaan tämän jälkeen laskutus- ja perintäprosesseja on automatisoitu ja niistä on tullut kustannustehokkaampia. Lainsäätäjä katsoikin, että perintäprosessien automatisoitumisesta aiheutuvien kustannussäästöjen on koiduttava myös velallisten hyväksi. (HE 57/2012.)

6.4 Perintätoimien aikarajat

Vapaaehtoisessa perinnässä aikataulu on melko tiukka ja erilainen kuluttajille ja yrityksille. Kuluttajille perinnän aikataulu on hitaampi ja kuluttaja-asiamiehen mukaan velalliselle on varattava kohtuullinen aika maksun suorittamista tai huomautus-tenesittämistä varten. Kuluttaja-asiamiehen mukaan velalliselle pitää jäädä vähintään 10 päivää aikaa toimia maksuvaatimuksen saapumisesta. Määräpäivän asettamisessa on huomioitava postin kulkemisaika ja kirjeen lähettämisen ja vastaanottamisen välillä oleva mahdollinen viikonloppu ja pyhäpäivät. (Hyvä perintätapa kuluttaja perinnässä 2/2014, 14.)

Perintälain aikarajoitusten tarkoituksena on varmistaa, että velalliselle on riittävästi aikaa maksujärjestelyihin, maksaa lasku ja tehdä mahdollinen huomautus. Perintälain mukaisia perintätoimien aikarajoja on noudatettava, jotta kuluja voidaan periä. Esimerkiksi velkojan lähettämästä maksumuistutuksesta voidaan vaatia perintäkuluja, kun laskun eräpäivästä on kulunut 14 päivää. (Hyvä perintätapa kuluttaja perinnässä 2/2014, 14.)

6.5 Perintäkulujen korvausvelvollisuus

Velallisella on velvollisuus korvata perinnästä velkojalle aiheutuvat kohtuulliset kulut. Korvausvelvollisuus voi perustua velkojan omiin perintätoimista aiheutuneisiin kuluihin tai velkojan toimeksisaajalle suoritettavaan korvaukseen perinnästä. Perintätoimisto ei voi omissa nimissään vaatia velalliselta korvausta perintäkuluista, sillä velallinen on vastuussa ainoastaan pääsaatavan velkojalle. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 17.)

Perintätoimet tehdään kirjeperinnässä yleensä edellisenä päivänä ennen kirjeen lähettämistä. Kuluttaja-asiamiehen näkemys on, että maksutiedon tultua saatavaa perivän tahon tietoon maksua seuraavan arkipäivän kuluessa, ei seuraavana arkipäivänä tehtävästä perintätoimenpiteestä voida enää velottaa perintäkuluja velalliselta. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 19.)

Velallisen on siis korvattava perinnästä aiheutuneet kohtuulliset kulut, jos velkoja tai toimeksisaaja on toiminut hyvän perintätavan mukaisesti. Ellei velkoja ole noudattanut hyvää perintätapaa tai mikäli perintätoimiston lähettämä maksuvaade on ollut puutteellinen, ei velallisella ole velvollisuutta maksaa kuluja. Hyvän perintätavan vastainen toiminta on lainvastaista eikä velallisen tarvitse maksaa lainvastaisen toiminnan kuluja. Velallisen pitää kuitenkin maksaa, jos velkojan tai toimeksisaajan toiminnan moitittavuuden tai maksuvaatimuksen puutteellisuuden katsotaan olevan vähäisiä. Vähäisenä hyvän perintätavan loukkauksena voidaan pitää esimerkiksi häiritsevänä ajankohtana tapahtuvaa kertaluontoista puhelinperintää. Maksuvaatimuksen puutteellisuus on vähäistä, jos puuttuvilla tiedoilla ei ole merkitystä saatavan oikeellisuuden tai velallisen oikeusaseman arvioinnissa. (Hyvä perintätapa kuluttaja perinnässä 2/2014, 17.)

Velallinen ei ole velvollinen korvaamaan perintäkuluja, jos perintää on jatkettu maksuvelvollisuuden perustellun kiistämisen jälkeen. Perintäkulujen korvausvelvollisuutta ei ole silloinkaan, jos velallinen on pyytänyt perinnän keskeyttämistä ja siirtämistä oikeudelliseen perintään, mutta perintää on jatkettu siitä huolimatta. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 17.)

6.6 Kohtuuttomat perintäkulut

Jos velallinen pitää kuluttajasaatavan perintäkuluja kohtuuttomina, voi hän viedä asian kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi. Kuluttajariitalautakunta käsittelee ainoastaan kuluttajasaatavien perintään liittyviä riitaisuuksia ja sen päätökset määrittelevät tapauskohtaisesti perintäkulujen kohtuullisuuden. Asian käsittelyä jatketaan tuomioistuimessa, ellei osapuoli tyydy lautakunnan antamaan ratkaisuun. (Lindström 2011, 235.)

6.7 Suoritusten kohdentaminen

Aiemmin ainoastaan ulosoton osalta oli ulosottokaassa (705/2007 6 luku 4 §) säädetty, missä järjestyksessä velallisen suoritus on kohdistettava eri saatavien osille, kuten pääomalle, viivästyskorolle ja perintäkuluille. Perintälain muutoksen mukaan suoritukset tulee kohdentaa ulosottomenettelyn mukaisesti ensisijaisesti varsinaisen saatavan korolle ja sen jälkeen pääomalle ja vasta viimeksi perintäkuluihin (513/1999 11 a §).

Velkojat ja perimistoimistot ovat aiemmin pääsääntöisesti kohdistaneet velallisen maksamat suoritukset ensisijaisesti perintäkuluille ja sitten vasta varsinaiseen saatavaan. Ulosottomenettelyn mukainen uusi kohdistusjärjestys antaa velalliselle paremman mahdollisuuden valvoa perintäkulujen määrää ja tarvittaessa riitauttaa kohtuuttomat kulut. Hallituksen esityksen mukaan säädetystä kohdentamisjärjestyksestä voidaan poiketa velallisen eduksi eikä pykälä estä suorituksen kohdentamista ensin saatavan pääomalle ja vasta sen jälkeen korolle. Varsinaisen saatavan ja perintäkulujen keskinäisestä etusijasta ei voida sopimuksella poiketa. (HE 57/2012, 20.)

Kuluttaja-asiamiehen uudessa ohjeessa hyvästä perintätavasta on suoritusten kohdistusta täsmennetty myös kestovelkasuhteissa. Useassa erässä erääntyvissä saatavissa voidaan suorituksia kohdentaa perintäkuluille sen jälkeen, kun kaikki jo erääntyneet ja erääntymässä olevat erät on suoritettu. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 22.)

6.8 Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n kanta perintäkulujen alentamiseen

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry ei yhtynyt näkemykseen siitä, että perinnän kustannustaso olisi laskenut. Liitto katsoi, että perintäkulujen alentaminen olisi ristiriidassa ammattimaisen perintätoiminnassa vaadittavien vastuullisuuden ja suuren huolellisuuden kanssa. Liitto huomautti myös, että hyvä perintätapa asettaa lisävaatimuksia perintätoimenpiteiden sisällölle samoin kuin uudet toimintavaatimukset, joita

oli lakiin esitetty. (Maksuviivästystyöryhmän mietintö lausuntotiivistelmä 21/2012, 27.)

Liitto vastusti myös perintätoimien enimmäismäärän säätämistä, koska perintätoimien määrän rajoittaminen ei ole velallisen edun mukaista. Liiton mukaan muutos esti tarpeellisten ja tarkoituksenmukaisten toimenpiteiden suorittamisen. (Maksuviivästystyöryhmän mietintö lausuntotiivistelmä 21/2012, 30.)

6.8.1 Vapaaehtoisen perinnän kustannukset

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry kritisoi perintälakimuutosehdotusta, koska sen mielestä edellisen lakimuutoksen (2005) jälkeen ala ei ole entisestään automatisoitu tai tullut kustannustehokkaammaksi. Liiton mukaan alalla ei ollut tapahtunut mitään manuaalisen työn osuutta vapaaehtoisen perinnän prosessissa vähentäviä tekniisiä tai järjestelmä uudistuksia. Liitto katsoi päinvastoin hyvän perintätavan ja asiakaspalvelun tarpeen lisänneen asiakaspalvelutyötä, sillä velallisasiakkaiden yhteydenotot on hoidettava manuaalisesti. Liiton jäsenyrityksissä työntekijöiden määrä olikin kaksinkertaistunut vuosina 2005–2011. Liiton kanta oli, että perintälakiuudistus aiheuttaisi suuria muutoksia perintäjärjestelmiin ja täten kasvattaisi tietohallintokustannuksia perintätoimistoissa. (Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n eriävä mielipide 16.12.2011, 10.)

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos teki tutkimuksen perintäkuluista vuonna 2008 ja lisäsi toimenpiteitä, joita ammattimaisen perinnänharjoittajan on tarjottava henkilökohdallisen asiakaspalvelun lisäksi ja saatavan pääomasta riippumatta toimen. Näitä toimenpiteitä ovat:

- Toimeksiannon vastaanotto ja rekisteröinti
- Saatavan oikeellisuuden, perimiskelpoisuuden ja perusteen tarkistaminen
- Henkilö- ja osoitetietojen tarkistaminen
- Maksuvaatimuksen sisällöstä päättäminen ja lähettäminen
- Maksuvaatimuksen laatiminen ja valvonta

- Mahdollinen puhelinperintä
- Suoritusten käsittelykulut
- Raportointi toimeksiantajalle (Niemi ym. 2009, 70.)

Liitto katsoi, että pienen saatavan perinnässä tulisi vähemmän kustannuksia ainoastaan jättämällä joitain edellä mainituista toimenpiteitä suorittamatta. Liitto katsoi, että toimenpiteiden suorittamatta jättäminen ei kuitenkaan olisi mahdollista, koska toimijoiden pitää aina noudattaa hyvän perintätavan ohjeita. Liitto katsoikin, että lainsäätäjän olisi pitänyt täsmentää sellaiset perinnän työvaiheet, jotka pienten saatavien kohdalla eivät olisi tarpeellisia. (Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n eriävä mielipide 16.12.2011, 3.)

6.8.2 Maksumuistutukset

Liiton mukaan perintäkulujen vertailussa oli käytetty Ruotsia vertailukohteena, kun liiton mielestä vertailu olisi tullut kohdistaa kaikkiin Pohjoismaihin. Perintälain säätämisen yhteydessä vuosina 1996–1999 perintäkuluvertailu tehtiin kaikkien Pohjoismaiden kanssa. Ruotsissa maksuviivästysdirektiivin aiheuttaman perintälakiuudistuksen vuoksi maksumuistutuskulun määrää oltiin korottamassa. Suomessa maksuviivästystyöryhmä ei käsitellyt maksumuistutuskulun korotusta lainkaan. Liiton mukaan maksumuistutuskulujen olisi tullut olla Suomessa vähintään 5 euroa 50 senttiä. Korotus olisi kattanut velkojille 2005 vuoden jälkeen syntyneet lisääntyneet kiinteät ja asiakaspalveluun perustuvat kustannukset. (Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n lausunto 5.9.2012, 1.)

6.8.3 Maksuvaatimukset

Liitto vastusti perintätoimenpiteiden rajoittamista kahteen maksulliseen maksuvaatimukseen ja vaati ammattimaista perintätoimintaa harjoittavalle yritykselle mahdollisuutta tapauskohtaisesti laatia vähintään kolme perintälain mukaista maksuvaatimusta. Kaksi perintätoimenpidettä rajoitti liiton näkemyksen mukaan vapaaehtoista perintää liikaa, jotta velallisen kanssa voitaisiin tehdä yksilöllistä perintää ottaen huo-

mioon, että velallinen voi välttää maksuhäiriömerkinnän vain maksamalla kokonaan vapaaehtoisessa perinnässä olevan saatavan tai tekemällä maksusuunnitelman. (Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n lausunto 5.9.2012, 1.)

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry vastusti myös varojen kohdentamisjärjestyksen muuttamista. Liiton mukaan kohdentamisjärjestyksen muutos olisi ollut velallisen etujen vastainen, sillä se kasvattaa velallisen maksettavaksi tulevien kulujen määrää, koska suoritus kohdennetaan perintäkuluille vasta kun myös pääoman viivästyskorot on kokonaan maksettu. Velallisen maksettavaksi tulevien korkojen määrä kasvaa, koska korollista pääomaa ei olisi saanut maksaa ennen viivästyskorkojäämiä. (Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n eriävä mielipide 16.12.2011, 10.)

6.8.4 Maksusuunnitelmakulut

Lisäksi Suomen Perimistöimistöjen Liitto esitti eriävän mielipiteen maksusuunnitelman perintäkulujen sitomisesta perittävään pääomaan. Liiton mielestä maksusuunnitelman perintäkulut pitäisi sitoa maksusuunnitelman maksuerien määrään ja suoritettavaan työhön. Liiton mielestä neljää erää pidemmistä maksusuunnitelmista tulisi voida vaatia jokaisesta maksuerästä 8 euron lisäkulu, koska maksusuunnitelman valvonnasta aiheutuu lisäkuluja. (Maksuviivästystyöryhmän mietintö lausuntotiivistelmä 2/2012, 30.)

Suomen Perimistöimistöjen Liitto vastusti maksusuunnitelmien määrän rajoittamista, koska maksusuunnitelmat tehdään aina velallisen pyynnöstä. Liitto perusteli kantaansa sillä, että velallisen tarve maksusuunnitelmien tekemiseen muuttuu velallisen taloudellisen tilanteen muuttuessa, ja että velallinen haluaa solmia uusia maksusuunnitelmia välttääkseen oikeudellisen perinnän. (Maksuviivästystyöryhmän mietintö lausuntotiivistelmä 2/2012, 30.)

Liiton esityksen mukaan velkojalla olisi pitänyt olla mahdollisuus tapauskohtaisesti tehdä velallisen kanssa useampia maksusuunnitelmia. Liitto vetosi Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen perintäkulututkimukseen 2008, jonka mukaan perintäalan suurin

haaste ovat velallisten kanssa tehtävien kestävien ja velallisen todellisen maksukyvyyn mukaiset maksusuunnitelmat. Tästä syystä velkojalla pitäisi tapauskohtaisesti olla mahdollisuus tehdä useampia maksusuunnitelmia velallisen kanssa. Maksusuunnitelmakulujen pitäisi kattaa myös pitkien maksusuunnitelmien laatimiseen ja valvontaan liittyvät kulut, sillä maksusuunnitelman avulla velallinen voi välttää oikeudellisen perinnän ja ulosoton. (Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n lausunto 5.9.2012, 2.)

7 HYVÄ PERINTÄTAPA

Hyvää perintätapaa määriteltiin ensimmäisen kerran jo 1992, kun Suomen Perimistoimistojen Liitto, oikeusministeriö ja kuluttaja-asiamies yhdessä laativat sitä koskevat ohjeet. Myöhemmin näitä ohjeita uusittiin vuosina 1993 ja 1995. Ohjeet oli tarkoitettu lähinnä ammattimaista perintää harjoittaville. Kuluttaja-asiamies antoi syksyllä 2000 ohjeet hyvästä perintätavasta ja näitä ohjeita on päivitetty viimeksi tänä vuonna, kun uudet ohjeet ”Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014” julkaistiin. (Lehtonen, Mökkönen, Töyrylä & Seulu 2014.)

7.1 Ohje hyvästä perintätavasta

Ennen vuonna 1999 voimaantullutta perintälakia perintätoimintaa ohjasi Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n, oikeusministeriön ja kuluttaja-asiamiehen yhdessä vuonna 1992 laatima ohje hyvästä perintätavasta kuluttajaperinnässä. Ohje ei kuitenkaan ollut yleisesti sitova, vaan se koski ainoastaan Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n jäsenyrityksiä. Ohjeen mukaan perinnässä oli huomioitava velallisen yksityisyys eikä perinnässä ole sallittua käyttää sopimatonta painostusta tai muuta uhkailua, jolla velallista painostettaisiin maksamaan saatava. Perimistoimistojen oli edellytettävä, että heidän toimeksiantajansa siirsi vain oikeudellisesti perusteltuja saatavia perintään ja toimeksiantajalla oli myös velvollisuus ilmoittaa välittömästi saatavia koskevista muutoksista perimistoimistolle. (Willman 1999, 273.)

Perintä tuli ohjeen mukaan aloittaa vähintään yhdellä kirjallisella yhteydenotolla, jossa mainittiin ohjeissa luetellut asianosaiset sekä saatavan määrää, perustetta ja maksamista koskevat vähimmäistiedot. Velalliselle täytyi antaa kohtuullinen vähintään kymmenen päivän pituinen huomautus- ja maksuaika. Myös maksun laiminlyönnistä aiheutuvat seuraamukset oli selvitettävä velalliselle. Perimistöimistö ei saanut ryhtyä oikeudellisiin jatkotoimenpiteisiin ennen kuin perintäkirjeessä annettu huomautus- ja maksuaika oli kulunut umpeen. Ohjeen mukaan oikeudelliseen perintään voitiin siirtyä välittömästi perintään siirron jälkeen vain, jos velallinen ilmeisesti yritti vältellä velan maksamista tai jos ilmeni muita erityisiä aiheita oikeudellisten toimenpiteiden välittömään aloittamiseen. (Willman 1999, 273, 276.)

7.2 Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014

Kuluttajasaatavien perintää valvoo kuluttaja-asiamies riippumatta siitä periikö saatavaa yritys, julkisyhteisö tai toimeksisaaja velkojan lukuun. Perintätoimiin ryhdyttäessä on velkojan varmistuttava perintätoimien perusteesta ja siitä, että perintä ei aiheuta velalliselle kohtuuttomia seuraamuksia. Velallinen on vastuussa maksuviivästyksistä, mutta seuraamusten tulee olla suhteessa viivästykseen. Asia pitäisi ensisijaisesti hoitaa sopimalla uudesta maksupäivästä tai kokonaan uudesta maksuaikataulusta. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 4-5.)

Perintää ei saa viivyttää tai pitkittää tarpeettomasti. Jos perinnän aloittamista on viivytetty ja se aloitetaan vasta pitkän ajan kuluttua eräpäivästä, saattaa syntyä ongelmia sekä velkasuhteen olemassaolon että velallisen maksuväitteen todentamisesta. Velkojan tulee tällöin vaadittaessa esittää selvitys velkasuhteen perusteesta ja olemassaolosta ja perustella myös se, miksi perintä on viivästynyt. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 5.)

Velallisella on oikeus pyynnöstä saada velkojalta tai perintätoimistolta maksutta ajantasainen tieto velkojensa kokonaismäärästä ja perusteista, erittely maksamatto-

mista veloista ja niiden lyhennyksistä sekä velkapääomalle kertyneiden korkojen ja kulujen määräytymisestä. Jos edellisen selvityksen antamisesta on kulunut vähemmän kuin 12 kuukautta, voi erittelyn ja selvityksen laatimisesta vaatia velalliselta kohtuullisen korvauksen. Kuluttaja-asiamies on katsonut, että velallisen pyytämät velkatiedot on annettava kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 4.)

7.3 Hyvä perintätapa ja perintää ammattimaisesti harjoittavat

Ammattimaisessa perinnässä hyvälle perintätavalle on asetettu erityisiä vaatimuksia. Perintätoimiston tulee ottaa toiminnassaan huomioon sekä toimeksiantajansa edut että velallisen oikeudet. Toimeksisaajalta edellytetään perinnässä erityistä huolellisuutta, sillä toimeksiantaja ja kuluttajavelallinen eivät välttämättä tunne vapaaehtoiseen perintään ja ulosottoon liittyviä säädöksiä. Perintätoimeksiannon saajalla ei normaalin huolellisuusvelvoitteen lisäksi ole kuitenkaan velvollisuutta selvittää etukäteen saatavien oikeellisuutta vaan se voi lähtökohtaisesti luottaa saatavan perusteen oikeellisuuteen. Lainvastaisia tai selkeästi perusteettomia saatavia ei saa ottaa perittäviksi kuten ei myöskään vanhentuneita saatavia tai saatavia, joissa vaaditaan korkolaissa 633/1982 säädettyä korkeampaa viivästyskorkoa. Näin ollen siis toimeksiantajalla on velvollisuus toimittaa perittäväksi vain oikeudellisesti perusteltuja saatavia. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 12.)

Perintälain mukaan ammattimaista perintää harjoittavan on lähetettävä velalliselle kuluttajasaatavia perittäessä vähintään yksi kirjallinen maksuvaatimus, kun maksu-
muistutuksen lähettämisestä on kulunut vähintään 14 päivää. Maksuvaatimuksen tarkoitus on varmistaa, että velallinen saa riittävästi tietoa saatavan oikeellisuuden selvittämiseksi ja oman oikeudellisen asemansa varmistamiseksi. Maksuvaatimuksen sisällöstä kerron tarkemmin opinnäytetyön kohdassa 4.3.2. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 12.)

Tavallisesti ammattimainen perijä ei saa vaatia kuluttajasaatavasta tuomioistuimessa maksua, ellei lainmukaista kirjallista maksuvaatimusta ole lähetetty ja elleivät kir-

jeessä mainitut määräajat maksamiselle ja huomautusten esittämiselle ole päättyneet. Ilman kirjallisen maksuvaatimuksen lähettämistä voidaan maksua vaatia tuomioistuimessa, jos käsittelyn siirtyminen aiheuttaa velkojalle oikeudenmenetyksen tai käsittelyn viivytyksettömään aloittamiseen on painava syy. Tällainen painava syy voi olla esimerkiksi, että velallinen yrittää selvästi vältellä saatavan maksamista. Myös jos velallinen kiistää maksuvelvollisuutensa tai pyytää perinnän keskeyttämistä ja asian siirtämistä oikeudelliseen perintään, voi ammattimainen perijä vaatia maksua tuomioistuimelta ilman maksuvaatimuksen esittämistä. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 12.)

Velallisen toimeksisaajan kanssa tekemä maksusopimus sitoo myös velkojaa ja velallisen toimeksisaajalle maksama suoritus pätee myös velkojaa kohtaan. Myös velallisen velkojalle maksama maksu on yleensä pätevä, vaikka maksu tulisi sen jälkeen kun asia on siirtynyt toimeksisaajalle. Velalliselta voidaan kuitenkin tällöin vaatia toimeksisaajan perintätoimenpiteistä velkojalle aiheutuneet kulut. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 14.)

7.4 Vapaaehtoiset maksujärjestelyt ja hyvä perintätapa

Perintälain 4 §:n mukaan perinnässä on suhtauduttava vastuullisesti maksujärjestelyihin. Velallisen ehdottamiin maksujärjestelyihin ei ole velvollisuutta suostua, mutta myöskään velkojan tai toimeksisaajan järjestelmällinen kieltäytyminen ei ole asianmukaista. Maksujärjestelyjä ovat maksuajan pidennykset, maksusuunnitelmat ja velallisen kaikkia velkoja ja taloudellista kokonaistilannetta koskevat vapaaehtoiset velkasovinnot. Lähtökohtana maksujärjestelyissä on, että järjestely on toteuttamiskelpoinen velallisen maksukykyyn nähden. Maksukyvyn arvioimiseen tarvitaan tietoja velallisen luottotiedoista, tuloista, menoista, veloista ja varoista sekä työsuhteesta. Kuluttaja-asiamies on kuitenkin katsonut, ettei maksujärjestelyistä sopiminen saa muodostua velalliselle ja velkojalle/toimeksisaajalle liian hankalaksi. Yksittäistä velkaa koskeva maksuajan pidennys tai maksusuunnitelma tulee olla mahdollista tehdä velallisen puhelimesta ilmoittamien ja häneltä kysytyjen tietojen perusteella. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 10–11.)

Velalliselle tulee perinnässä kertoa auttavista tahoista kuten talous- ja velkaneuvonnasta, jos huomataan, että velallinen tarvitsee apua kokonaistilanteensa selvittämisessä. Kuluttaja-asiamies katsoo, että ammattimaisen perijän, joka tuntee velkasuhteisiin ja ylivelkaantumiseen liittyvän lainsäädännön, neuvontavelvollisuus on suurempi kuin esimerkiksi velkojana toimivan pienyrittäjän, jolla vastaavaa asiantuntemusta ei ole. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 11.)

Kuluttaja-asiamies neuvoo, että hyvään ja vastuulliseen perintään kuuluu velallisen rohkaiseminen ottamaan yhteyttä sopiakseen velka-asioista. Yleensä sopiminen käynnistyy velallisen yhteydenotosta ja puhelin on velallisen näkökulmasta paras tapa, koska asia voidaan hoitaa kerralla ja osapuolten tarvitsemat lisätiedot saadaan samalla. Kuluttaja-asiamies katsookin, että hyvän perintätavan nojalla ei ammattimaisessa perinnässä tule periä puhelinasioinnista puhelun perushinnan ylittäviä kustannuksia. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 11.)

7.5 Hyvän perintätavan vastainen toiminta

Perinnässä ei saa käyttää velallista loukkaavia tai häpäiseviä ilmaisuja, vaan perinnän tulee olla asiallista, tahdikasta ja velallisen yksityisyyttä kunnioittavaa. Perinnän aiheiton pitkittäminen tai viivyttäminen katsotaan molemmat hyvän perintätavan vastaisiksi toimiksi. Perintään yhteydessä ei saa tehdä myynninedistämistä, jonka katsotaan olevan velalliseen kohdistuvaa epäasiallista painostusta. Myös puhelinperinnän häiritsevänä ajankohtana katsotaan aiheuttavan velalliselle tarpeetonta haittaa. Velallisen yksityisyyttä pitää kunnioittaa eikä tietoa perinnästä pidä antaa muun henkilön tietoon. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 5.)

Hyvän perintätavan mukaan velan perinnässä ei saa käyttää sopimatonta ja hyvän perintätavan vastaista menettelyä. Hyvä perintätapa ei salli totuudenvastaisten tai harhaanjohtavien tietojen antamista maksun laiminlyönnin seuraamuksista. Myöskään tarpeettomien kulujen tai haittojen aiheuttamista tai velallisen yksityisyyden suojan vaarantamista ei hyväksytä. Velallisen yksityisyyttä loukkaavaksi katsotaan

esimerkiksi sellaisten kirjekuorien käyttäminen, joihin on näytävästi painettu tieto, että kirje sisältää maksumuistutuksen. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 6.)

7.5.1 Vanhentunut saatava

Perintälain 513/1999 4 § 3 momentin mukaan vanhentunutta tai muusta syystä la-kannutta saatavaa ei saa periä. Yleinen velan vanhentumisaika on kolme vuotta siitä, kun velka erääntyy tai kun velkoja esittää maksuvaatimuksen. Erityislaeissa on omia vanhentumissäännöksiä, mutta yleistä vanhentumislakia sovelletaan, ellei muualla lainsäädännössä ole toisin säädetty. Yleinen vanhentumisaika voidaan katkaista ja myös erityislaeissa on omia säännöksiään määräaikojen laskemisesta ja vanhentumisen katkaisemisesta. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 4.)

7.5.2 Alaikäiseen kohdistuva perintä

Alle 18-vuotias on alaikäinen ja hänen oikeustoimikelpoisuuttaan on rajoitettu hol-houstoimilaissa 442/1999. Alaikäinen voi tehdä vain sopimuksia, jotka ovat olosuh-teisiin nähden tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä. Hyvä perintätapa edellyttää, että perinnässä velalliselle selvitetään hänen oikeutensa, jos perintä aloitetaan ala-ikäisen tultua täysi-ikäiseksi sellaisesta saatavasta, johon hän ei alaikäisenä ole ollut oikeustoimikelpoinen. Täysi-ikäiseksi tultuaan alaikäisenä, ilman tarvittavaa lupaa tai huoltajan tai muun edunvalvojan suostumusta, tehdyn sopimuksen joutuu maksa-maan vain, jos hyväksyy sen. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 8.)

7.6 Hyvän perintätavan vastaisen toiminnan seuraamukset

Perintälain 513/1999 14 §:n mukaan hyvän perintätavan vastaisesti toimivan velko-jan toiminta voidaan kieltää markkinaoikeuden päätöksellä. Markkinaoikeus voi määrätä lisäksi uhkasakon, joka on maksettava kielletyn toiminnan jatkuessa. Kulut-tajaperinnässä myös kuluttaja-asiamiehellä on mahdollisuus määrätä kiello. Jos me-

nettely on tahallista ja törkeän huolimaton, voi hyvän perintätavan rikkominen olla rikos, josta rangaistus on sakkoa. (Bräysy 2013, 23.)

7.7 Velallisen oikeus tietoon perijästä ja perinnän tilanteesta

Velalliselle on selvitettävä, onko kyse velkojan omasta vai toimeksisaajan perinnästä ja siitä, missä vaiheessa perintä on. Velalliselle on oltava selvää, onko kysymyksessä velkojan lähettämä maksumuistutus vai perintätoimiston lähettämä maksuvaatimus, jonka jälkeen asia on siirtymässä oikeudelliseen perintään. Velalliselle pitää ilmoittaa milloin maksuhäiriömerkintä on mahdollinen. Myös velkojan vaihdoksesta tulee ilmoittaa velalliselle, vaikka siihen ei velallisen suostumusta tarvitakaan. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 6.)

7.8 Maksuvelvollisuuden kiistäminen

Perintä tulee keskeyttää, jos velallinen esittää todennäköisiä syitä saatavan aiheettomuudesta. Pelkkä väite ei yksinään riitä, vaan väitteelle pitää olla riittävät ja asialliset perusteet. Vapaaehtoista perintää ei saa jatkaa kiistetyltä osalta ennen kuin asia on selvitetty, jos perusteet ovat asialliset. Asia pitää selvittää myös, jos velallinen ilmoittaa sosiaalisesta suoritusesteestä. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 7.)

7.9 Vahingonkorvaus

Sekä velkoja että ammattimaista perintää suorittanut perijä ovat vastuussa vahingosta, joka on aiheutunut toimeksisaajan lain vastaisesta tai muuten virheellisestä toiminnasta. Vahingonkärsijä voi valita vaatiiko korvausta velkojalta vai toimeksisaajalta, sillä velkoja vastaa paitsi omasta, myös toimeksisaajan virheellisestä toiminnasta. (Perintälaki 513/1999 15 §.)

Korvausvelvollisuuden syntyminen ei edellytä, että virheellinen menettely on ollut tahallista tai tuottamuksellista, vaan korvausvelvollisuuden perusteeksi riittää, että

menettely on ollut virheellistä ja siitä on aiheutunut taloudellisia kustannuksia perinnän kohteelle. Velallisen lisäksi myös muu aiheettoman perinnän kohteeksi joutunut henkilö voi vaatia vahingonkorvausta. Velkojalla on oikeus saada velalliselle perustellusti maksamansa korvaus toimeksisaajalta, jos maksettu vahingonkorvaus on johdettu toimeksisaajan virheellisestä menettelystä. (Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä 2/2014, 23.)

8 PERINTÄLAKIMUUTOKSEN VAIKUTUKSET ERI OSAPUOLIIN

Perintälain muutoksella on taloudellisia vaikutuksia paitsi perintätoimistoihin ja velallisiin niin myös talouteen, viranomaisiin ja koko kansantalouteen. Ennen lakimuutoksen voimaantuloa Suomen Perimistöimistöjen liiton puheenjohtaja Jyrki Lindström kertoi Talouselämän haastattelussa 18.6.2012, että yhä useampi kuluttaja tulee päättämään oikeuteen maksamattomien laskujen vuoksi perintälakimuutoksen toteuttu. Lindströmin mielestä lakimuutos rajoittaa vapaaehtoista perintää ja hän arvioi, että jopa 900 000 nyt vapaaehtoisessa perinnässä ratkennutta asiaa päätyisi lakimuutoksen myötä oikeudelliseen perintään. Lindströmin mukaan lakimuutos kasvattaa perintätoimistojen työmäärää asioiden siirtyessä oikeudelliseen perintään. (Karttunen 2012.)

Talouselämän haastattelussa 29.10.2013 OK Perinnän toimitusjohtaja Juhani Ollila kertoo yhtiön havainneen omassa toiminnassaan, että yhä suurempi osa saatavista päätyy oikeudelliseen perintään. Maaliskuussa 2013 voimaan astunut perintälakimuutos rajoittaa vapaaehtoisen perinnän toimenpiteitä ja yhä useampi saatavan päätyy oikeudelliseen perintään, ennen kuin velallinen maksaa. Hänen mukaansa osa perintätoimiston tekemästä työstä on siirtynyt viranomaisten tehtäväksi. Hänen mielestään velkojan tilanne ei ole juurikaan muuttunut, mutta velallisen tilanne on selvästi huonontunut lisääntyneiden maksuhäiriömerkintöjen vuoksi. Oikeudellinen perintä on velallisille myös kalliimpaa kuin vapaaehtoinen perintä. (Maksuhäiriöiden määrä kasvaa: Perintälaki syypää 2013.)

8.1 Hallituksen esityksen odotukset perintälakimuutoksen vaikutuksista

Perintälainsäädännön uudistamista koskevassa hallituksen esityksessä esitetyn näkemyksen mukaan uusilla säännöksillä perintäkulujen määrä ei muodostuisi kohtuuttoman suureksi suhteessa saatavan määrään ja tällä olisi myönteinen vaikutus maksuvaikeuksista kärsiville kotitalouksille. Toisaalta lainsäätäjä on tiedostanut, että perintätoimistot saattavat siirtää kuluttajasaatavia oikeudelliseen perintään huomattavasti aiempaa nopeammin. Tästä seuraa velallisten maksuhäiriömerkintöjen lisääntyminen ja oikeudellisen perinnän kustannukset. Hallituksen esityksessä uskottiin kuitenkin, etteivät velkojat perintäkuluja koskevien säännösten muuttamisen seurauksen jättäisi suorittamatta tuloksellisia vapaaehtoisen perinnän perintätoimia. Hallituksen esityksen mukaan perintäkulujen muutosten vaikutuksia velkojan asemassa oleviin perintäalan yrityksiin oli vaikea arvioida, sillä vaikutukset riippuvat niiden omista liiketoiminnallisista päätöksistä ja palveluiden hinnoittelusta. (HE 57/2012, 23.)

Lainsäätäjä odotti perintälain muutoksesta myönteisiä vaikutuksia kansantalouden kannalta, koska kuluttajasaatavien perintäkulujen alentamisen ajateltiin omalta osaltaan estävän velkaantumista ja helpottavan niiden hoitamista. Perintäkulujen muutosten odotettiin lisäävän velkojan asemassa olevien kiinnostusta siihen, millaiset perintätoimet ovat tuloksellisempia suhteessa perinnän kustannuksiin. Tämän katsottiin edistävän velkojien ja perintätoimistojen perintätoiminnan kehittämistä entistä kustannustehokkaammaksi. (HE 57/2012, 25).

8.2 Lakimuutoksen vaikutukset viranomaisten toimintaan

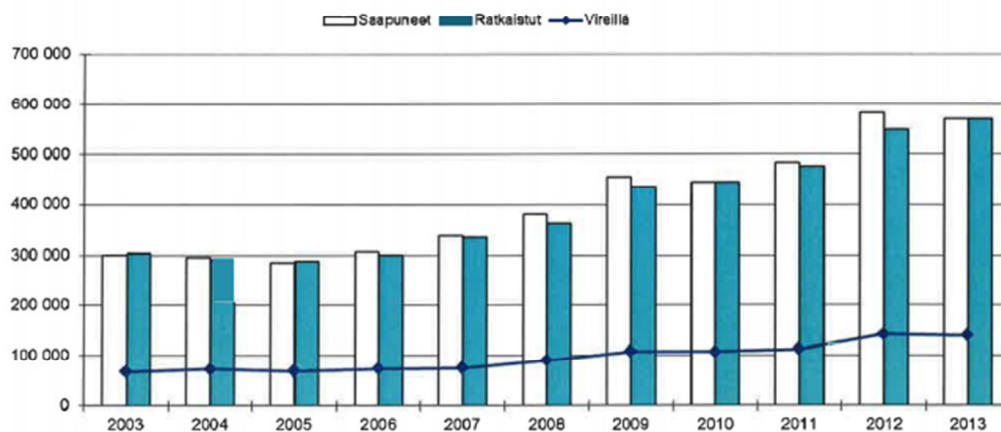
Talouselämä-lehden haastattelussa 18.6.2012 johtava hallintovouti Jorma Niinivaara ei uskonut oikeudelliseen käsittelyyn siirtyvien tapausten oleellisesti lisääntyvän. Hänen mielestään eivät myöskään pääosin sähköisesti hoidettavat perimisasiat ruuhkauta käräjäoikeuksia ja ulosottovirastoja. Niinivaaran mielestä velat pitäisi saada nopeammin oikeudelliseen perintään, jotta vapaaehtoisen perinnän kuluja ei pääsisi syntymään lisää. (Karttunen 2012.) Talouselämä-lehden 29.10.2013 julkaistussa ar-

tikkelissa, OK Perinnän toimitusjohtaja Juhani Ollila kertoi perintälain muutoksen rajoittaneen vapaaehtoista perintää ja hänen mielestään siirtäneen osan perintätoimistojen aiemmin tekemästä työstä viranomaisten tehtäväksi (Talouselämä 2013).

Todellisuudessa tilanne näyttää ainakin ensimmäisen vuoden osalta tilastojen mukaan melko erilaiselta, kuin odotettiin. Oikeusministeriön julkaisemassa ”Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2013” kerrotaan summaaristen asioiden eli suppealla haastehakemuksella vireille tulleiden riita-asioiden vähentyneen 2 prosentilla edellisestä vuodesta. Vuonna 2012 summaarisia asioita saapui 438 688 ja vuonna 2013 429 419. Kuitenkin, jos lukuja verrataan vuonna 2006 saapuneisiin asioihin, joita oli 150 000, on kasvua ollut lähes 200 prosenttia. (Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2013 12/2014, 36.)

Kuvio 2 esittää käräjäoikeuksiin saapuneiden, ratkaistujen ja vireillä olevien rikos- ja siviiliasioiden määriä vuosina 2003 – 2013.

Kuva. Rikos- ja siviiliasiat käräjäoikeuksissa vuosina 2003–2013

Kuvio 2. Rikos- ja siviiliasiat käräjäoikeuksissa vuosina 2003–2013 (Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2013 12/2014, 35.)

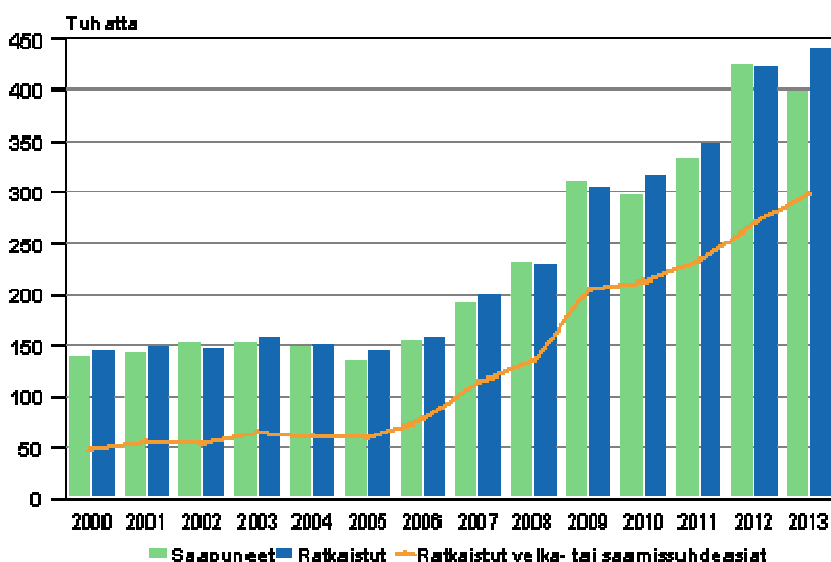
8.2.1 Lakimuutoksen vaikutukset käräjäoikeuden toimintaan

Hallituksen esityksessä on todettu, että perintälakimuutosten vaikutusta velkomusasioiden käsittelyyn käräjäoikeuksissa on vaikea arvioida ja vaikutukset voivat olla

osaksi erisuuntaisia. On mahdollista, että velkomusasiat lisääntyvät jossain määrin, jos velkojat siirtävät saataviaan nopeammin oikeudelliseen perintään perintäkulujen muutoksen vuoksi. Lainsäätäjä ei kuitenkaan usko merkittävään muutokseen ja katsoo, että toisaalta täsmennykset kuluttajasaatavien perintäkuluihin helpottavat ratkaisutoimintaa ja käräjäoikeuden sisäistä työnkulkua riidattomissa velkomusasioissa. Odotuksena on, että kansliahenkilökunta pystyy ratkaisemaan suuremman osan asioita ilman käräjänotaarin ratkaisua, koska vaaditut perintäkulut eivät ole selvästi perusteettomia tai kohtuuttomia lakimuutoksen jälkeen. Hallituksen esityksessä arvioitiin, että käräjäoikeuksien voimavarojen lisääminen ei ole tarpeellista. (HE 57/2012, 24.)

Viime vuonna käräjäoikeuksissa käsiteltiin 491 700 siviiliasiaa, joista riita-asioita oli 441 700 kappaletta. Enemmistö riita-asioista (68 %) oli velka- ja saamissuhdetta koskevia asioita. Velka- ja saamissuhdetta koskevia asioita ratkaistiin kaikkiaan 299 000, joka on 11 prosenttia enemmän kuin vuonna 2012. (Tilastokeskuksen www-sivut 2014.)

Kuviossa 3 havainnollistetaan käräjäoikeuksissa vuosina 2000 – 2013 sinne saapuneet ja käsitellyt riita-asiat.

Kuvio 3. Käräjäoikeuksien riita-asiat 2012–2013. (Tilastokeskuksen www-sivut 2014.)

8.2.2 Lakimuutosten vaikutukset ulosottoon

Vaikutusten katsottiin hallituksen esityksessä olevan hyvin samansuuntaisia ulosottoviranomaisten tehtäviin liittyen kuin käräjäoikeuksien. Ulosottoasioiden määrän odotettiin vähenevän, sillä perintäkulujen periminen erillisenä pääsaatavasta vähenisi huomattavasti. Myöskään ulosottoviranomaisten voimavarojen lisäämisen ei katsottu olevan tarpeellista. (HE 57/2012, 24.)

Ulosoton asiamäärät pysyivät vuonna 2013 edellisen vuoden tasolla. Pääsaatavasta irrallaan perittävien perintäkulujen asiamäärät kääntyivät laskuun perintälakimuutoksesta johtuen. Ulosottoasioiden määrän arvioidaan vähenevän sadoilla tuhansilla jo vuonna 2014, kun pääsaatavasta irrallaan perittävien perintäkulut poistuvat kokonaan ulosotosta. (Valtakunnanvoudilta synkkä luku...2014.)

8.3 Lakimuutoksen vaikutukset kotitalouksiin

Lainsäätäjä katsoi, että kuluttajasaatavien perintäkuluja rajoittavat säännökset turvaavat, ettei perintäkulujen määrä muodostu kohtuuttoman suureksi suhteessa saatavan määrään. Tämän katsottiin helpottavan maksuvaikeuksista kärsivien kotitalouksien asemaa. Lainsäätäjä ei katsonut, että perintäkulujen määrää rajoittavat säännökset ajaisivat velkojat nopeammin oikeudelliseen perintään, vaan että tuloksellista perintää tultaisiin jatkamaan kulurajoituksesta huolimatta. (HE 57/2012, 22.)

Mikäli oikeudelliseen perintään siirrytään, aiheutuu siitä velalliselle kustannuksia ja maksuhäiriömerkintä. Lainsäätäjä katsoi, että osa maksamattomista saatavista joka tapauksessa päättyy oikeudelliseen perintään ja tämä saattaa olla velallisen edun mukaista. Oikeudellisessa perinnässä velallisen velkaantumiskehitys saadaan katkaistua ja vapaaehtoisen ja oikeudellisen perinnän kulujen yhteismäärä jää alhaisemmaksi. (HE 57/2012, 22.)

Perinnän keskeyttämistä velallisen pyynnöstä koskevalla säännöksellä lainsäätäjä uskoi olevan merkitystä etenkin kaikkein heikoimmassa taloudellisessa tilanteessa

olevien kotitalouksien kannalta. Sellainen velallinen, jolla on jo entuudestaan saattavia ulosottoperinnässä voi perinnän keskeyttämispyynnöllä välttää vapaaehtoisen perinnän kustannukset kokonaan tai osittain. (HE 57/2012, 22.)

8.4 Lakimuutoksen vaikutukset perintäalan yrityksiin

Perintälakimuutos on vaikuttanut erityisesti perintätoimistoihin, joiden asiakaskanta on perustunut kuluttajaperintään. Lainsäätäjä katsoi vaikeaksi arvioida perintäkuluja koskevien säännösten muutosten vaikutuksia velkojan asemassa oleviin yrityksiin ja perintäalan yrityksiin. Muutosten vaikutusten katsottiin riippuvan paljon yritysten liiketoiminnallisista päätöksistä sekä perintäalan yritysten tarjoamien palveluiden hinnoittelusta. (HE 57/2012, 23.)

Suoritusten uusi kohdennusjärjestys, jossa varoja saa kohdentaa perintäkuluille vasta kun varsinainen saatava on tullut kokonaan suoritetuksi, vaati lainsäätäjän mukaan muutoksia kuluttajasaatavia perivien yritysten ja viranomaisten järjestelmiin. Muutoksista tietojärjestelmiin aiheutuu merkittäviä kustannuksia, mutta siirtymälle annettiin yhdeksän kuukautta lisäaikaa lain vahvistamisesta ja muutos astui voimaan joulukuussa 2013. Tällä haluttiin turvata se, että muutoksia ei tarvitse tehdä kiireellisesti, mikä puolestaan hillitsee siitä aiheutuvia kustannuksia. (HE 57/2012, 23.)

Perintäalan tulevaisuutta on pohdittu monessa eri opinnäytetyössä jo ennen perintälakiuudistuksen voimaantuloa. Keväällä 2013 valmistuneissa opinnäytetöissä, kuten ”Perintätoimistot kuluttajaperinnän toteuttajina” ja ”Perintäprosessi ja maksuviiviediaktiivin muutos” on haastateltu perintäalan ammattilaisia. Kummassakaan työssä kukaan haastatelluista ei ollut erityisen huolissaan perintäalan tulevaisuudesta Suomessa. Myöskään mahdollisten uusien toimijoiden tuloa perintäalalle ei täysin tyrmätty. Työssä kyllä tiedostettiin lakimuutoksen perintäalalle tuomat kannattavuuden heikkenemiseen liittyvät haasteet. (Erola & Kaukovalta 2013, 57; Levo 2013, 38.)

Opinnäytetyössä ”Uuden perintälain vaikutukset perintäalan yrityksiin” on haastateltu kahta perintätoimistoa ja siinä yritys A ilmoitti muuttaneensa hinnoittelumalliaan

provisioperusteiseksi vapaaehtoisessa perinnässä. Myös tuotantoprosessin kustannustehokkuuteen on kiinnitetty huomiota ja kilpailutettu palveluntarjoajia. Yritys B on liikevaihdon säilyttämiseksi laajentanut palveluvalikoimaansa ja karsinut ylimääräisiä kuluja. Myös uusasiakasmyyntiä on vahvistettu ja keskitetty omaan organisaatioon. ”Katsaus kuluttajaperinnän kannattavuuteen vuonna 2013”-nimisessä opinnäytetyössä toinen haastatelluista ilmaisee mielipiteessään, että yksilölliseen vapaaehtoiseen perintään keskittyminen on kannattamatonta toimintaa, koska kustannus ei enää palaudu perintäpalkkioina. (Laaksonen 2013, 36–37; Jauhiainen 2013,38.)

Myös perintäalan yritykset kilpailevat asiakkaista ja markkinaosuuksista ja yritysten tavoitteena on tuottaa voittoa omistajilleen. Perintälakimuutoksesta huolimatta Intrum Justitiasta kertova artikkeli Talouselämässä kertoo, että yrityksellä menee hyvin. Yritys on Euroopan johtavia asiakashallinta – ja perintäyrityksiä ja yrityksen liikevoitto on kahdeksankertaistunut vuodesta 2000. (Hurmerinta 2014.)

Toisenlaisiakin uutisia kuuluu perintäalan yrityksistä, sillä Svea Perintä Oy irtisanoi YT-neuvotteluiden päätteeksi joulukuussa 2013 16 toimihenkilöä. Irtisanottavien lukumäärä pieneni alkuperäisestä 20 henkilöstä 16 konsernin sisäisillä järjestelyillä. Irtisanomisten syyksi kerrottiin keväällä 2013 voimaan tullut perintälain muutos, joka alensi kuluttajavelallisilta perittäviä kuluja ja alensi siten yrityksen kannattavuutta. Yritys ei ollut myöskään onnistunut hankkimaan riittävästi uusia asiakkaita. (Proliiton www-sivut 2013.)

Toukokuussa OK Perintä ilmoitti aloittavansa YT-neuvottelut 20 henkilön vähentämiseksi ja syyksi yhtiö ilmoitti reilu vuosi sitten uudistuneen perintälain. Osa henkilöstöstä on tarkoitus siirtää asiamiesperinnästä saatavakaupan puolelle, jossa yrityksen mukaan kasvumahdollisuudet ovat hyvät. (Salomäenpää 2014.)

8.5 Vaikutukset yritysten väliseen kilpailuun ja markkinoiden toimivuuteen

Hyvää perintätapaa ja kuluttajasaatavien perintäkuluja koskevien säännösten täsmenäinen parantaa lainsäätäjän mukaan markkinoiden toimivuutta. OK Perintä Oy:n

toimitusjohtaja Juhani Ollila kertoi Talouselämä-lehden haastattelussa, että perintälakiuudistuksella on ollut myös positiivista vaikutusta, sillä lakiuudistuksen myötä on karsiutunut alalta kyseenalaisesti toimineita yrityksiä. (Maksuhäiriöiden määrä kasvaa: Perintälaki syypää 2013). Myös lainsäätäjän näkemyksen mukaan epäasianmukaisesti toimivien yritysten mahdollisuudet saada kilpailuetua hyvää perintätapaa noudattaviin yrityksiin verrattuna vaikeutuu täsmällisemmän sääntelyn ja tehokamman viranomaisvalvonnan seurauksena. (HE 57/2012, 23.)

Kyseenalaisia toimijoita lienee kuitenkin vielä alalla, sillä Etelä-Suomen Aluehallintovirasto on ottanut perintälain vastaisen markkinoinnin tarkkailuun. Osa perintätoimistoista on mainostanut ilmaisia perintäpalveluita, vaikka perintälain mukaan velalliselta ei saa vaatia enempää kuluja, kuin velkojalle perinnässä todellisuudessa aiheutuneet. Jos kysymyksessä on ilmainen palvelu, ei perintäkuluja voi veloittaa velallseltakaan, sillä lain mukaan perintätoimistoilla ei ole oikeutta itsenäisesti vaatia omia kulujaan velalliselta. Aluehallintovirasto tutkii kaikkien Suomessa perintäluvan saaneen yrityksen markkinoinnin ja voi antaa varoituksen lainvastaisesta toiminnasta. Ellei yritys korjaa virheellistä markkinointiaan, voidaan yrityksen toimilupa perua. (Hänninen 2013.)

8.6 Vaikutukset velkojille

Lakiuudistuksen myötä ammattimaista perintätoimintaa harjoittavan kannattavuus muuttui. Velkoja, joka on paitsi palveluiden ostaja, on myös palveluiden maksaja jatkossa. Velkojalta edellytetäänkin erityistä tarkkuutta perintäpalveluiden hankinnassa. Ennen lakimuutosta velkoja ja asiamies tekivät sopimuksen perintäpalveluista ja asiamies määritteli sopimuksesta aiheutuvien kustannusten laskuttamisesta velalliselta. Lakiuudistuksen mukaan velallisella on velvollisuus korvata perinnästä aiheutuneet kulut velkojalle ja velalliselta saa näin ollen vaatia perintäkuluina enintään sitä määrää, jonka velkoja on velvollinen suorittamaan toimeksisaajalle. Jos perintäpalvelu on siis myyty ilmaisena, ei velalliselta saa vaatia perintäkuluja lainkaan vaan ainoastaan mahdollisia huomautuskuluja. Velkojan asemaa vaikeuttaa myös perintälain uudistuksen 15 §:n vahingonkorvausvelvollisuus toimeksisaajan lain vastaisesta tai

virheellisestä menettelystä. Aiemmin ainoastaan toimeksisaaja oli itse vastuussa toiminnastaan. (Willman 2014.)

9 LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI

Perintälakimuutos heikensi perintätoiminnan kannattavuutta leikkaamalla perintäkuluja. Velkojien kustannukset kasvoivat, koska lakimuutoksen takia perintätoimistot joutuivat muuttamaan hinnoitteluaan. Velkojille tarjotut maksuttomat perintäpalvelut tulevat todennäköisesti kokonaan poistumaan, sillä velalliselta voidaan periä ainoastaan velkojalle aiheutuneita todellisia perintäkuluja.

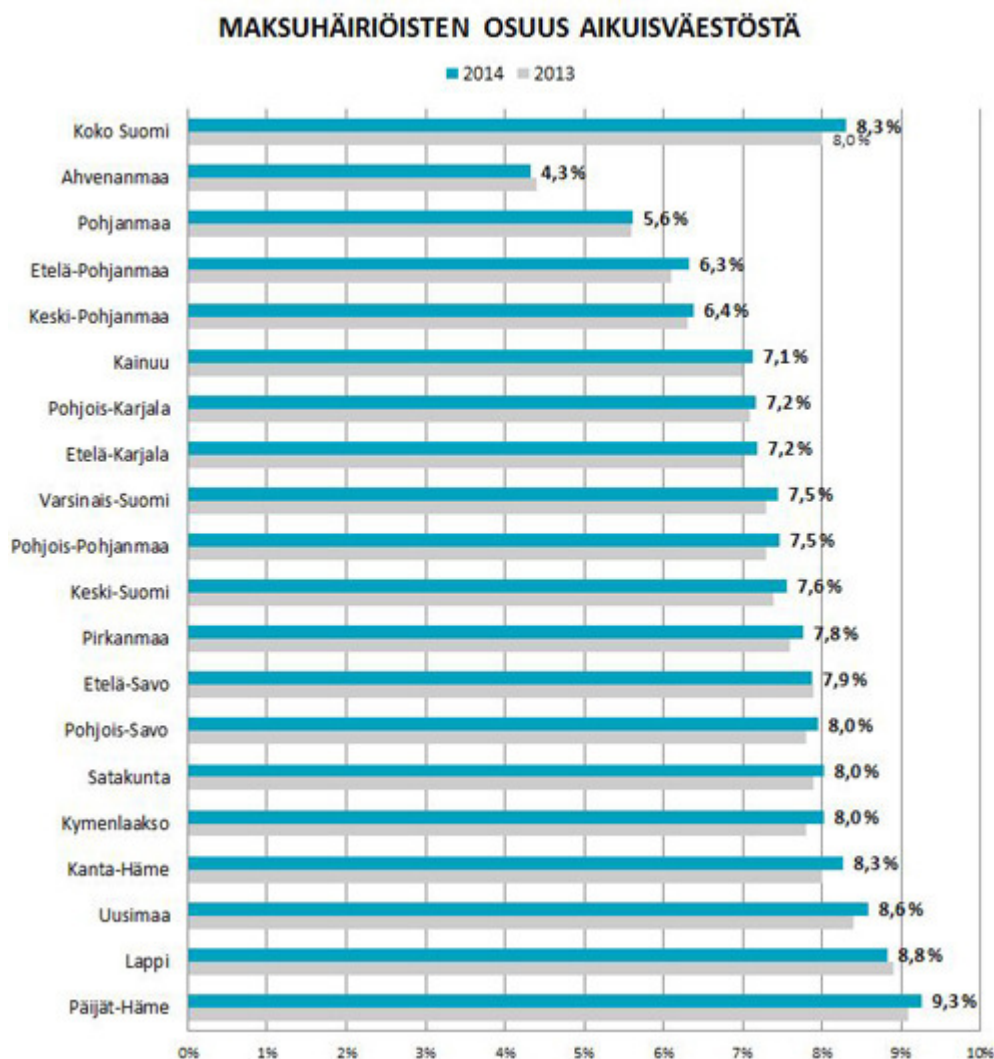
Lakimuutoksen tarkoituksena oli parantaa kuluttajavelallisten tilannetta, mutta käytännössä tilanne ei ole yksiselitteinen. Perintätoimistojen on keskityttävä taloudellisesti kannattavampiin toimenpiteisiin eikä kuluttajavelallisten yksilöllinen palvelu välttämättä kuulu niihin. Tämä heikentää velallisen tilannetta vapaaehtoisessa perinnässä, koska perintätoimistojen joustavuus sopia maksujärjestelyistä saattaa kärsiä perintäkulojen alentamisesta. Perintälaki sallii tavallisesti kahden maksullisen maksusopimuksen tekemisen, joten esimerkiksi rauenneiden maksusuunnitelmien lisäksi ei välttämättä haluta tehdä kolmatta ja maksutonta maksusuunnitelmaa. Monet velalliset eivät myöskään ota yhteyttä vielä toisen maksuvaatimuksen jälkeen eikä perintätoimiston ole taloudellisesti kannattavaa lähettää maksuttomia maksuvaatimuksia, vaan asiat siirtyvät perintäprosessissa seuraavaan vaiheeseen. Tämän seurauksena voi olla että, monet asiat siirtyvät yhä nopeammin ja useammin oikeudelliseen perintään.

Nyt kun yli vuosi on kulunut lakimuutoksen voimaantulosta, on maksuhäiriömerkintän saaneiden määrä kasvanut. Suomen Asiakastieto Oy rekisteröi viime vuonna 1,8 miljoonaa maksuhäiriömerkintää ja jo 8,3 prosentilla suomalaisista aikuisista on maksuhäiriömerkintä. Myös velkomustuomioiden määrä kasvoi, mutta Asiakastiedon mukaan kulutusluottojen lainsäädännön tarkentaminen on leikannut kovinta kasvua. (Asiakastiedon www-sivut 2014.)

Suomen Asiakastieto Oy:n rekisteriin on tammi-maaliskuussa rekisteröity 10 600 uutta, ennestään maksuhäiriötöntä henkilöä, joka tarkoittaa 118 maksuhäiriömerkintää päivässä. Alkuvuoden aikana on uusia maksuhäiriömerkintöjä saanut 140 000 henkilöä. (Mykkänen 2014.)

Maksuhäiriömerkinnät ovat siis vuoden 2013 aikana kasvaneet lähes viidellä prosentilla ja maksuhäiriömerkintöjä on rekisteröity jo yli 360 000 henkilölle. Maksuhäiriömerkinnän saaneiden henkilömäärä on kasvanut, mutta toisaalta yhä enemmän maksuhäiriöitä kertyy ongelmaryhmille ja yhdellä henkilöllä voi olla toistakymmentä maksuhäiriötä (Vuorela 2014). Maksuhäiriömerkintöjen määrän kasvu johtunee osittain taantumasta, velallisten maksumoraalin muuttumisesta ja todennäköisesti ainakin osittain myös perintälakimuutoksesta. Perintälakimuutoksen myötä maksumuistutusten määrä on vähentynyt ja asiat päätyvät nopeammin oikeudelliseen perintään ja sen seurauksena maksuhäiriörekisteriin. (Maksuhäiriöiden määrä kasvaa... 2013.)

Kuvio 4 esittää maksuhäiriöisten henkilöiden osuutta aikuisväestöstä vuosina 2013 – 2014. Koko Suomessa on maksuhäiriöisten osuus noussut 0,3 prosentilla vuonna 2014 verrattuna edelliseen vuoteen. Alueellisesti tutkittaessa maksuhäiriöisten osuus aikuisväestöstä on vähentynyt vuonna 2014 ainoastaan Ahvenanmaalla ja Lapissa.

Kuvio 4. Maksuhäiriöisten osuus aikuisväestöstä (Asiakastieto 2014.)

Summaaristen asioiden määrä on puolestaan vähentynyt ja kappalemääräisesti vähenivät eniten velka- ja saamissuhdetta koskevat asiat. Perintä ei ole siis ollut todellisuudessa niin vahvasti painottunut oikeudelliseen perintään, kuin mitä lakimuutoksen voimaan tullessa odotettiin. Opinnäytetyössä ”Perintäprosessi ja maksuviivästysdirektiivin muutos” esitettiin jatkotutkimusaiheeksi perintälakimuutoksen vaikutukset velallisten määrään, maksukäyttäytymiseen ja oikeudellisen perinnän kautta ulosottoon siirrettävien velkojen määrään vertailemalla luottohäiriömerkintöjen määrää 1-3 vuoden päästä lakimuutoksen voimaantulosta (Jauhiainen 2013, 37). Yksi vuosi vaikuttaa liian lyhyeltä aikaväliltä ja jatkotutkimusaiheeksi ehdotankin perinnän kautta ulosottoon siirrettävien velkojen ja luottohäiriöiden määrän tarkastelemista vähintään

kolmen vuoden päästä, jotta lakimuutosten tuottamat vaikutukset nähdään pidemmällä aikavälillä.

Mielenkiintoista olisi myös tarkastella asiaa velallisten maksukäyttäytymiseen liittyen. Onko perintäkulojen alentaminen parantanut velallisten maksuhalukkuutta vai onko vaikutus ollut päinvastainen. Velallisen näkökulma perintälakimuutoksiin olisi myös mielenkiintoinen, mutta todennäköisesti erittäin haasteellinen toteuttaa.

Opinnäytetyön aihe voisi olla myös tarkempi tutkimus siitä, miten vapaaehtoisen perinnän keskeyttämisen mahdollisuutta on käytetty ja onko siitä ollut seurauksena käräjäoikeuksien ja ulosottoviranomaisten työmäärän lisääntyminen. Nyt lyhyellä aikavälillä ei siltä vaikuta, mutta onko kehitys erilaista, kun asiaa tarkastellaan pidemmällä ajanjaksolla? En käsitellyt opinnäytetyössäni lainkaan yritysperintää, joka sekin on mielenkiintoinen aihe opinnäytetyöksi. Yritysten välisestä kaupankäynnistä olisi mielenkiintoista tietää, miten paljon yritykset ovat käyttäneet mahdollisuuttaan 40 euron vakiokorvaukseen maksun myöhästyessä.

LÄHTEET

Bräysy, P. 2013. Perintä käytännössä. Viro: Meedio Zone OÜ.

Erola, S & Kaukovalta, N. 2013. Perintätoimistot kuluttajaperinnän toteuttajina. AMK-opinnäytetyö. Viitattu 25.3.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201303123239>

Hallituksen esitys HE 199/1996
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1996/19960199>

Hallituksen esitys HE 57/2012
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120057#id204436>

Henkilötietolaki 1999. L 22.4.1999/523 muutoksineen.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 18. uud. p. Helsinki: Tammi.

Hurmerinta, M. 2014. Intrum Justitia on lama-ajan rahasampo. 23.3.2014. Talouselämä. Viitattu 7.4.2014. <http://talouselama.fi>

Husa, J. Mutanen, A & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum.

Hänninen, J. 2013. Perintätoimistot markkinoivat vastoin lakia. 22.12.2013. Helsingin Sanomat Talous A. Viitattu 15.4.2014. <http://www.hs.fi/talous/a>

Jauhiainen, K. 2013. Perintäprosessi ja maksuviivedirektiivin muutos. AMK-opinnäytetyö. Viitattu 25.3.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201305097494>

Karttunen, K. 2012. Perintätoimistot: Lakimuutos voi viedä lähes miljoona maksuhäiriöistä oikeuteen. Talouselämä 18.6.2012. Viitattu 7.4.2014. <http://talouselama.fi>

Korkolaki 1982. L 20.8.1982/633 muutoksineen.

Kuluttajansuojalaki 2001. L 1.1.2002/1258 muutoksineen.

Kuluttajaviraston www-sivut 2014. Viitattu 25.3.2014.
<http://www.kuluttajavirasto.fi/>

Laaksonen, Mikko. 2013. Uuden perintälain vaikutukset perintäalan yrityksiin. AMK-opinnäytetyö. Viitattu 7.4.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013120920509>

Laki holhustoimesta 1999. L 1.4.1999/442 muutoksineen.

Laki kaupallisten sopimusten maksuehdoista 2013. L 16.3.2013/30.

Laki perintätoiminnan luvanvaraisuudesta 1999. L 22.4.1999/517 muutoksineen.

Laki saatavien perinnästä 1999. L 22.4.1999/513 muutoksineen.

Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 2007. L 15.6.2007/706 muutoksineen.

Lakivaliokunnan mietintö 14/2004 14.12.2004. Viitattu 28.2.2014

[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=utpvm&\\${BASE}=faktautpvm&\\${THWIDS}=0.7/1397456527_451680&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=utpvm&${BASE}=faktautpvm&${THWIDS}=0.7/1397456527_451680&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

Lehtonen, Y. Mökkönen, K., Töyrylä, H. & Seulu, M-R. 2001. Päivitetty 3.2.2014. Perintä ja luotonhallinta. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Lepolahti. ”Perintälain muutos edistää hyvää perintätapaa” 6.9.2012. Viitattu 24.3.2014. <http://ulkkarit.blogspot.fi/2012/09/perintalain-muutos-edistaa-hyvaa.html>

Levo, J. 2013. Katsaus kuluttajaperinnän kannattavuuteen vuonna 2013. AMK-opinnäytetyö. Viitattu 5.4.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201403042805>

Lindström, J. 2011. Luotonvalvonta ja saatavien perintä 3. Painos. Helsinki: Talentum.

Luottotietolaki 2007. L 11.5.2007/527 muutoksineen

Maksuhäiriöiden määrä kasvaa: Perintälaki syypää. 2013. Talouselämä 29.10.2013. Viitattu 22.3.2014. <http://talouselama.fi>

Mykkänen, P. 2014. Maksuhäiriöisiä pian enemmän kuin koskaan. Kauppalehti 10.4.2014. Viitattu 11.4.2014. <http://kauppalehti.fi>

Niemi, J, Väkiparta, H & Tarkkala, H. 2009. Asiamieskielto ja perintäkulut. Helsinki: Oikeuspoliittisen laitoksen tutkimustiedonantoja.

Oikeudenkäymiskaari 1734. L 1.1.1734/4 muutoksineen

Oikeus www-sivut 2014. Viitattu 13.4.2014. <http://www.oikeus.fi>

Oikeusministeriön tiedote: Riidattomien velkomisasioiden oikeudenkäyntikuluja alennetaan. 5.7.2012. Viitattu 12.4. 2014. <http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2012/11/6C7Hplfj2.html>

Oikeusministeriön www-sivut 2012. Maksuviiästyöryhmän mietintö 21/2012 Viitattu 22.04.2013. <http://www.om.fi/>

Omatieto www-sivut 2014. Viitattu 1.3.2014 <https://www.omatieto.fi/luottotiedot>

Proliiton www-sivut 2013. Viitattu 15.12.2013. <http://www.proliitto.fi>

Pönkä, P. 2013. Kuntaperintä. Helsinki: KL-Kustannus Oy.

Pönkä, P & Willman, P. 2004. Käytännön perintäopas. Helsinki: Edita Prima Oy.

Rikalainen E. & Uitto T. 2008. Pakkokeinot ja saatavien perintä. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy.

Salomäenpää, M. 2014. OK Perintä vähentää väkeä – vapaaehtoisen perinnän kannattavuus huonontunut. Talouselämä. 6.5.2014. Viitattu 7.5.2014.
<http://www.talouselama.fi>

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n eriävä mielipide 16.12.2011. Viitattu 25.3.2014
http://www.hare.vn.fi/mAsiakirjojenSelailu.asp?h_iId=17449&a_iId=178418

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:n www-sivut 2013. Viitattu 22.4.2013
<http://www.suomenperimistoimistojenliitto.fi>

Tilastokeskuksen www-sivut 2014. Viitattu 10.4.2014. <http://www.tilastokeskus.fi>

Tuomioistuinten työtilastoja vuodelta 2013 12/2014
http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1395649783233/Files/OMTH_16_2014_Tuomioist_tilastoja_2013_96_s_lopull.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2013. Viitattu 25.3.2013 <http://www.tem.fi>

Ulosottokaari 2207. L 15.6.2007/705 muutoksineen.

Valtakunnanvoudilta synkkä luku- rahat saadaan takaisin vain 46 % tapauksista.2014. Talouselämä. 14.3.2014. Viitattu 7.4.2014. <http://www.talouselama.fi>

Valtioneuvoston www-sivut 2012. Viitattu 13.4.2014. <http://valtioneuvosto.fi>

Vuorela, B. 2014. Maksuhäiriöt lisääntyvät - pian hätyytellään lamavuosien lukuja. Yle Uutiset 8.1.2014. Viitattu 25.3.2014. <http://yle.fi>

Willman, P. 1999. Perinnän opas. Helsinki: Edita Oy.

Willman, P. 2014. Perintälain muutos velkojan näkökulmasta-osa 1. Luottolinkki 1/2014. Viitattu 11.4.2014. <http://www.luottomiehet.fi/files/01-14.pdf>

